

ас-05

Пролетарыі усіх краін, еднайцеся

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП/б/Б

№ 6 ЧЭРВЕНЬ 1947

ВЫДАВЕЦТВА "ЗВЯЗДА"

ВЫВУЧЫМ БІЯГРАФІЮ ПРАВАДЫРА

Дзяржаўнае палітычнае выдавецтва выпусціла другім, выпраўленым і дапоўненым выданнем кароткую біяграфію І. В. Сталіна.

Працоўныя нашай краіны з вялікай цікавасцю прыступілі да вывучэння гераічнай біяграфіі свайго правадыра і настаўніка, друга і саратніка вялікага Леніна, прадаўжальніка яго неўміручай справы—Іосіфа Вісарыянавіча Сталіна.

Вывучэнне жыцця і дзейнасці В. І. Леніна і І. В. Сталіна ўзбагачае савецкіх людзей веданнем асноўных пытанняў гісторыі вялікай камуністычнай партыі, яе багацейшым вопытам барацьбы за перамогу сацыялізма, дапамагае ім авалодаць асновамі большэвізма, узбройвае іх для творчай работы на карысць Радзімы.

Разам з усім савецкім народам працоўныя жанчыны, вывучаючы біяграфію І. В. Сталіна, атрымліваюць магчымасць яшчэ больш падняць сваю палітычную свядомасць, авалодаць марксізмам-ленінізмам—той навукай, кіруючыся якой камуністычная партыя прывяла наш народ да знішчэння эксплуатацыі чалавека чалавекам, да пабудовы сацыялістычнага грамадства, да перамогі ў дні Айчыннай вайны.

У першых раздзелах кароткай біяграфіі асвятляецца барацьба Леніна і Сталіна за стварэнне рэвалюцыйнай марксісцкай партыі, паказваецца тая велізарная роля, якую адыграў таварыш Сталін у Закаўказзі ў справе стварэння там ленінска-іскраўскіх арганізацый і згуртавання сіл пролетарыята вакол партыі для барацьбы з самадзяржаўем і капіталізмам.

Семнаццацігадовы Сталін становіцца рэвалюцыянерам, прымае актыўны ўдзел у падпольных гуртках, і ў 1898 годзе ўступае ў тыфліскую арганізацыю Расійскай сацыял-дэмакратычнай рабочай партыі (як тады называлася камуністычная партыя).

Велізарнае значэнне для Сталіна мела яго азнаямленне з дзейнасцю Леніна.

«Сталін пранікся бязмежнай верай у ленінскі рэвалюцыйны геній і пайшоў па шляху Леніна. Ён ніколі не звяртаў з гэтага шляху і пасля смерці Леніна смела і ўпэўнена прадаўжае яго справу». (Кароткая біяграфія т. Сталіна, другое выданне, стар. 13—14).

Сталін разам з Леніным разгортвае барацьбу з усімі ворагамі рабочага класа, якія імкнуліся накіраваць рабочы рух па шляху падначалення яго буржуазнаму ўплыву і гэтым самым загубіць яго.

Таварыш Сталін разгортвае кіпучую рэвалюцыйную дзейнасць і становіцца на чале ўсіх буйнейшых рэвалюцыйных выступленняў пролетарыята Закаўказзя.

Паліцыя старанна шукае таварыша Сталіна, і 5 красавіка 1902 г. арыштоўвае яго.

У турме і ссылцы таварыш Сталін не спыняе рэвалюцыйнай работы і, калі даведаўся аб рознагалоссях паміж большэвікамі і меншэвікамі на II з'ездзе партыі, рашуча становіцца на бок Леніна, на бок большэвікоў.

Набліжаецца рэвалюцыя 1905 года. Перад партыяй стаяць велізарныя задачы, і Сталін уцякае з ссылкі зноў на Каўказ узнімаць працоўныя масы на адкрытыя выступленні супроць царызма, на новыя класавыя бітвы. У 1905 годзе таварыш Сталін упершыню сустракаецца асабіста з Леніным. Яшчэ больш умацавалася дружба вялікіх правадыроў працоўных—Леніна і Сталіна.

Пасля паражэння рэвалюцыі 1905 года, у перыяд

рэакцыі Сталін разам з Леніным нястомна змагаюцца за захаванне і ўмацаванне нелегальнай рэвалюцыйнай партыі, вучаць партыю бачыць немінучасць уздыму рэвалюцыі.

Ні турмы, ні ссылкі не маглі зламаць сталёную волю Сталіна, яго рэвалюцыйную энергію і яго веру ў перамогу рабочага класа, у перамогу сацыялізма.

З 1902 па 1913 год царскае самадзяржаўе сем разоў арыштоўвала таварыша Сталіна, шэсць разоў ссылала яго. Пераадоўваючы ўсе перашкоды, пяць разоў уцякаў з ссылкі таварыш Сталін і зноў на «волі» каваў рэвалюцыйную энергію мас.

У перагу сваіх артыкулаў і работ таварыш Сталін узбагачае і развівае марксісцка-ленінскую тэорыю.

Таварыш Сталін распрацоўвае нацыянальнае пытанне і піша сваю выдатную работу «Марксізм і нацыянальнае пытанне».

Уздым рабочага руху ўказваў на блізкасць рашучых баёў з самадзяржаўем, і таварыш Сталін узначальвае Рускае бюро ЦК партыі і рыхтуе пролетарыят да прадстаячых схватак.

У час лютаўскай рэвалюцыі Сталін разам з Леніным кіруюць рабочы клас, працоўныя масы не верыць Часоваму ўраду—ураду буржуазіі, а змагацца за перамогу пролетарскай рэвалюцыі, за знішчэнне капіталізма і пабудову новага сацыялістычнага грамадства.

У дні, калі Леніну, пасля разгрому буржуазій ліпенскага выступлення пролетарыята прыходзілася скрывацца ад праследвання Часовага ўрада, Сталін кіраваў VI з'ездам большэвіцкай партыі, які нацэліў партыю на ўзброенае паўстанне, на сацыялістычную рэвалюцыю.

У адказ на выступленне скрытых ворагаў партыі, якія адмаўлялі магчымасць перамогі сацыялізма ў Расіі, таварыш Сталін заявіў:

«Не выключана магчымасць, што іменна Расія з'явіцца краінай, пракладаючай шлях да сацыялізма...» (І. В. Сталін. Творы, т. 3, стар. 186).

Партыя пад кіраўніцтвам Леніна і Сталіна згуртавала сілы працоўных мас і павяла іх на рашучы штурм у дні Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Перамога Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі паставіла перад рабочымі і сялянамі нашай краіны гіганцкія задачы будаўніцтва новай дзяржавы, савецкай дзяржавы.

Нябачаныя ў гісторыі цяжкасці ляглі на плечы савецкага ўрада, на чале якога стаў вялікі Ленін і членам якога быў таварыш Сталін. Таварыш Сталін з'яўляецца бліжэйшым памочнікам Леніна па будаўніцтву савецкай дзяржавы, па будаўніцтву ўзброеных сіл савецкай краіны, па разгрому ўсіх ворагаў, якія рушылі супроць Рэспублікі Саветаў.

Велізарная роля таварыша Сталіна ў перыяд грамадзянскай вайны. У самых цяжкіх умовах, калі смертэльная небяспека нависала над савецкай краінай, на шматлікіх фронтах грамадзянскай вайны таварыш Сталін арганізоўваў пералом і дабіваўся перамогі.

«Пад Царыцыным і пад Перм'ю, пад Петраградам і супроць Дзенькіна, на захадзе супроць панскай Польшчы і на поўдні супроць Врангеля—усюды жалезная воля і стратэгічны геній Сталіна забяспечвалі перамогу рэвалюцыі». (Кароткая біяграфія т. Сталіна, стар. 83).

У 1922 годзе па прапанове Леніна таварыш Сталін выбіраецца сакратаром Цэнтральнага Камітэта партыі

І. В. Сталін на фронце пад Масквей. Снежань 1941 года.
Карціна лаўрэата Сталінскай прэміі П. П. Сокалава-Скаля.

і ўзначальвае разам з Леніным велізарную работу партыі па аднаўленьню краіны, па ўмацаваньню саюза рабочага класа і сьрадняцкага сялянства, па аб'яднаньні саюзных рэспублік і стварэньні Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік, куды ў якасьці роўнапраўнай увайшла і Беларуска-Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка.

Найвялікшае няшчасце насігла савецкую краіну, савецкі народ—у студзені 1924 года памёр арганізатар і правадыр камуністычнай партыі, будаўнік савецкай дзяржавы—вялікі Ленін.

Ад імя камуністычнай партыі таварыш Сталін даў вялікую клятву—высока трымаць сцяг Леніна, нястомна прадаўжаць яго справу і ўвасобіць у жыццё яго заветы.

Карыстаючыся спачатку хваробай, а потым смерцю Леніна, ворагі соцыялізма ўзмацнілі атаку на партыю, на ленінізм.

Пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна партыя разграміла ворагаў, згуртавалася вакол ленінскага Цэнтральнага Камітэта і павяла працоўных па шляху пабудовы соцыялізма.

Таварыш Сталін адстаў і развіў далей ленінізм. Работа таварыша Сталіна «Аб асновах ленінізма» ўзброіла і ўзбройвае большэвікоў марксіска-ленінскай тэорыяй.

Найвялікшае значэньне для партыі, для ўсіх працоўных мела развіццё таварышом Сталіным ленінскага вучэння аб магчымасці перамогі соцыялізма ў нашай краіне.

Таварыш Сталін распрацаваў вучэнне аб соцыялістычнай індустрыялізацыі краіны і калектывізацыі сельскай гаспадаркі і наметыў канкрэтныя шляхі пабудовы соцыялізма ў нашай краіне.

Пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна XIV з'езд камуністычнай партыі прыняў, як асноўную генеральную лінію нашага развіцця, палітыку індустрыялізацыі нашай краіны, палітыку пабудовы соцыялізма.

Перавага нашага ладу дала нам магчымасць у кароткі тэрмін пабудаваць буйнейшыя прадпрыемствы,

стварыць новыя галіны прамысловасці і пераўтварыць нашу краіну.

У перыяд індустрыялізацыі асабліва прыкметным становілася адставанне сельскай гаспадаркі ад прамысловасці. Дробная сельская гаспадарка не магла забяспечыць насельніцтва краіны хлебам, а прамысловасць сыравінай. Таварыш Сталін, развіваючы ленінскі канспэратыўны план, распрацаваў вучэнне аб калектывізацыі сельскай гаспадаркі, як адзіны шлях выратавання сялянскіх гаспадарак ад разарэння і жабрацтва.

У барацьбе з правымі капітулянтамі, пераадольваючы супраціўленне кулацтва, партыя пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна ажыццявіла калектывізацыю сельскай гаспадаркі і на аснове суцэльнай калектывізацыі ліквідавала кулацтва як клас.

Індустрыялізацыя нашай краіны і калектывізацыя сельскай гаспадаркі, праведзеныя камуністычнай партыяй пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна, прывялі да карэнных змен у нашай краіне, да знішчэння эксплуатацыйнага класаў, да пабудовы соцыялізма.

Перамога соцыялізма дала магчымасць прыняць новую, Сталінскую канстытуцыю.

Сталінская канстытуцыя прадэманстравала перад усім светам дасягненні нашай краіны. Культурная рэвалюцыя, якая адбылася ў нас, уцягнула ў актыўнае жыццё новыя мільёныя масы раней адсталых слаёў працоўных, у першую чаргу жанчын.

Таварыш Сталін увесь час падкрэсліваў тую велізарную ролю, якую адыгрываюць жанчыны ў будаўніцтве нашай дзяржавы. Асабліва востра было таварышом Сталіным пастаўлена пытанне аб ролі жанчын у перыяд развароту індустрыялізацыі краіны і калектывізацыі сельскай гаспадаркі. Асаблівую ўвагу ён звярнуў на ролю жанчын у калгасе. «Жанчыны ў калгасах,—указвае таварыш Сталін,—вялікая сіла. Трымаць гэтую сілу пад спудам, значыць дапусціць злачынства. Наш абавязак заключаецца ў тым, каб вылучаць уперад жанчын у калгасах і пусціць гэтую сілу ў справу».

(«Пытанні ленінізма», стар. 420, 11-е выд.)

Дзяржаўная бібліятэка СССР
І. В. І. ЛЕНІНА
АБАНЕМЕНТ

Партыя выканала гэтае ўказанне таварыша Сталіна, звярнула асаблівую ўвагу на выхаванне і вылучэнне жанчын, на іх актыўны ўдзел у гаспадарчым і грамадска-палітычным жыцці краіны.

Неаднаразова партыя і ўрад, асабіста таварыш Сталін, адзначалі гераічныя справы савецкіх жанчын як ва ўмовах мірнага будаўніцтва, так і асабліва ў дні Вялікай Айчыннай вайны.

Расцвілі савецкія рэспублікі. Савецкая Беларусь з адсталай акраіны царскай Расіі ператварылася ў культурную і развітую саюзную рэспубліку. Умацавалася ў нашай краіне дружба народаў, іх згуртаванне вакол камуністычнай партыі і савецкага ўрада, вакол таварыша Сталіна. Маральна-палітычнае адзінства савецкага народа яшчэ больш умацавала нашу дзяржаву. Мудрая сталінская палітыка ўмацавала абароназдольнасць Савецкага Саюза.

Вераломны вораг напаў у 1941 годзе на нашу Радзіму, пагражаючы яе існаванню. У гэты грозны час таварыш Сталін цвёрда і ўпэўнена павёў наш народ на бой з подлымі фашыстамі, заклікаў наш народ мабілізаваць усе свае сілы на разгром ворага.

Выконваючы геніяльны стратэгічны план таварыша Сталіна, Савецкая Армія дабілася буйнейшай перамогі, разграміўшы немцаў пад Масквой.

Паражэнне немцаў пад Сталінградам і знішчэнне ўсёй іх групіроўкі ў корані змяніла ход вайны і азначала закат нямецкай арміі.

Вялікай сталінградскай бітвай кіраваў геніяльны правадыр народаў таварыш Сталін.

Пад кіраўніцтвам свайго палкаводца таварыша Сталіна Савецкая Армія пачала масавае выгнанне ворага з савецкай зямлі. З кожным днём нарасталі сілы Савецкай Арміі. Пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна савецкі тыл самааддана працаваў і забяспечваў армію ўсім неабходным. Савецкія жанчыны замянілі пайшоўных на вайну мужоў і сыноў і працавалі, не пакладаючы рук.

Па закліку таварыша Сталіна савецкія людзі разгарнулі партызанскі рух у тылу ворага.

Шырокі размах партызанскі рух прыняў у Беларусі. Беларускі народ паказаў сябе народам-героем.

Гераічна змагаліся з подлым ворагам і жанчыны Беларусі.

Савецкі народ пад геніяльным вадзіцельствам таварыша Сталіна разграміў фашысцкую Германію і пераможна закончыў Вялікую Айчынную вайну. Была разгромлена і імперыялістычная Японія.

Савецкі народ прыступіў да мірнага будаўніцтва, да аднаўлення сваёй гаспадаркі, да выканання грандыёзных задач, пастаўленых перад нашым народам таварышом Сталінным.

З найвялікшай любоўю савецкі народ звяртаецца да вялікага Сталіна, беручы на сябе сацыялістычны абавязачальства сустрэць 30-годдзе Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі новымі вытворчымі перамогамі.

Вывучэнне біяграфіі правадыра і настаўніка таварыша Сталіна яшчэ больш натхняе савецкі народ на новыя працоўныя подзвігі для далейшага росквіту сваёй сацыялістычнай Радзімы.

Будоўля новай пяцігодкі

В. БАГАРАД

Недалёка той час, калі па дарогах Беларусі, у стэпах Украіны, у гарах Грузіі—ва ўсіх кутках Радзімы нашай, па ўсіх напрамках панясучца грузавікі з маркай Мінскага аўтамабільнага завода. Яго яшчэ няма. Але ён будзе! Так запісана ў плане новай Сталінскай пяцігодкі. І гэта — закон. Воляю партыі і ўрада, воляю ўсяго беларускага народа завод будзе створан.

Не так даўно вырас ліцейны цэх—завод атрымлівае патрэбнае ліццё. Паявіўся інструментальны цэх—завод мае ўдосталь рэжучых і вымяральных інструментаў, халодных і кавальскіх штампаў, металічных мадэляў. Збудаваў механічны цэх—пачаўся мантаж абсталявання, неабходнага ўжо непасрэдна для вытворчасці аўтамабіляў.

Мінскі аўтамабільны завод з'явіцца адным з буйнейшых машынабудаўнічых прадпрыемстваў. Першыя аўтамабілі з канвеера завода павінны сыйсці ўжо ў наступным годзе. Гэта будуць магутныя, абцякаемай формы, пяці-і сямітонныя грузавікі з дызельным рухавіком. Выдатак гаручага ў іх у параўнанні з існуючымі цяпер грузавымі аўтамабілямі зменшыцца напалавіну.

У недалёкім будучым паявіцца горад аўтазаводцаў, з шырокімі асфальтаванымі праспектамі, прыгожымі скверамі, паркам. Вырастуць кварталы добраўпарадкаваных дамоў, утульных катэджаў. Моладзь будзе вучыцца ў заводскіх школах, аўтатэхнікуме, школе фабрычна-заводскага навучання. Радзёвузел, пошта, магазіны, больніцы і поліклінікі — усё гэта—да паслуг рабочых аўтазавода.

На будаўніцтве галоўнага вытворчага корпуса завода мы пазнаёміліся з брыгадай каменшчыц Ксеніі Яфімаўны Даронкінай. Гэтыя дружны, спаяны калектыву працуе тут ужо больш года. Брыгада налічвае восем дзяўчат, кожнай з якіх не больш 19—20 год.

Біяграфіі дзяўчат вельмі кароткія. Яны працавалі ў калгасах рэспублікі. Жаданне стаць непасрэднымі ўдзельніцамі новабудовы прывяло іх на аўтазавод.

Вось адна з іх—Яўгенія Гусарава. У сярэдзіне мінулага года яна прыехала сюды з калгаса імя Орджанікідзе, Бабруйскай вобласці. Перад ёю быў вялікі выбар прафесіі: яна магла стаць токарам, фрэзероўшчыкам, слесарам. Але дзяўчына выбрала прафесію каменшчыка. Яе навучаў вядомы на заводзе майстар цагельнай кладкі Іван Мялешка. За некалькі месяцаў Яўгенія Гусарава ўвайшла ва ўсе тонкасці сваёй справы і стала кваліфікаванай каменшчыцай чацвертага разрада.

А вось і сам брыгадзёр—Ксенія Яфімаўна Даронкіна. Гэтая жанчына мае салідны вопыт работы. У 1944 годзе яна будавала сцены многіх заводаў у Данбасе. У мінулым годзе, пачуўшы аб будаўніцтве Мінскага аўтазавода, рашыла стаць у рады яго будаўнікоў. Хутка яна стала вядома, як адна з лепшых каменшчыц. Ксенія Даронкінай даручылі брыгаду дзяўчат-каменшчыц і прыставілі да самага адказнага і пачотнага ўчастка работы—на будаўніцтва галоўнага корпуса аўтазавода.

Ксенія Даронкіна—сапраўдны майстар сваёй справы. Яна умела кіруе сваёй брыгадай, своечасова падмячае недахопы ў рабоце, словам і справай вучыць працаваць лепш, больш прадукцыйна. Брыгада штомесячна выконвае норму на 130—150 процантаў. Нядаўна Ксенія Даронкіна стала на стаханавую вахту ў чэсць 30-годдзя савецкай улады. У першы ж дзень вахты яна выканала сваё заданне на 440 процантаў.

З далёкай вёскі Сяліба, Бярэзінскага раёна, сюды, на будаўніцтва завода, прыйшла ў мінулым годзе і Тацяна Кавалеўская.

«Ці не памылілася я ў сваім намеры?» — з трывогай думала Тацяна Кавалеўская, упершыню трапіўшы ў прасторны інструментальны цэх. Але пачуццё сумнення хутка пакінула жанчыну, калі яна азірнулася навокал і ўбачыла такіх-жа, як і яна, работніц, і старэй за сябе, і зусім яшчэ маладых.

Кавалеўскую прызначылі вучаніцай шліфавальшчыцы Любові Пасюкевіч, той самай Пасюкевіч, якая з'явілася ініцыятарам сацыялістычнага спаборніцтва рабочых інструментальнага цэха.

Пасюкевіч па-дружаску прыняла новую вучаніцу, распытала аб яе жыцці, азнаёміла са шліфавальным станком і, калі заўважыла, што ў той па твару прайшоў цень, ласкава падбадзёрыла:

— Не трывожся. Страшна з непрывычкі. Станок—не такі ўжо мудроны. Паглядзіш, у нас справа хутка пойдзе!

Пасюкевіч не памылілася. Кавалеўская аказалася надзвычай спрытнай, кемлівай вучаніцай. Праўда, калі прыступілі да апрацоўкі дэталей, стала цяжэй. Але Кавалеўская не саравала перад цяжкасцямі. У аднолькавай ступені яна валодала цяпленнем і вытрымкай. А гэта вельмі важна. Дзякуючы ім, Кавалеўская паспяхова набліжалася да мэты.

Прайшло тры месяцы. Да начальніка аддзялення дапаможнага інструмента Васілія Гацэнка падыйшла Любоў Пасюкевіч і сказала:

— З Кавалеўскай мне больш рабіць няма чаго.

Гэта азначала, што Любоў Пасюкевіч скончыла навучанне яшчэ аднаго вучня.

Удваіх яны падышлі да станка, за якім працавала Тацяна Кавалеўская.

— Ну што-ж,—сказаў Гаценка,—праверым, як вы асвоілі работу. І запрапанаваў ёй адшліфаваць матрыцу.

Лоўка і дакладна Тацяна Кавалеўская выканала заданую работу.

— Малайчына! — пахваліў Гаценка.

Праз некалькі дзён Тацяне Кавалеўскай прысвоілі званне шліфавальшчыцы трэцяга разрада.

Май быў, бадай, самым напружаным месяцам работы. Інструментальны цэх атрымаў важнае заданне. На кожнага работніка цэха выпала вялікая нагрузка. Але асабліва многа прадстаяла папрацаваць шліфавальшчыкам.

Васілій Гаценка не на жарт устрывожыўся. Ці ўкладуцца ў графік шліфавальшчыкі? Ад іх-жа залежыць выкананне задання ўсяго цэха! Што Кавалеўская не падвядзе — начальнік

аддзялення быў упэўнен. І не памыліўся. Вось Тацяна Кавалеўская заклала ў станок першую дэталю. Назіраючы за яе работай, можна было падумаць, што яна, апрача дэталі і станка, нічога не заўважала вакол. Беглі хвіліны, гадзіны. Фрэзерушчыца не зніжала тэмпаў. Усё вышэй узнімалася куча апрацаваных дэталей каля яе станка. Непрыкметна прабеглі восем гадзін рабочага дня. Раздаўся гудок. Тацяна Кавалеўская ўцёрла тыльнай часткай далоні пот з ілба, перадыхнула. А калі ёй паведамілі, што за змену яна выканала план на 250 процантаў, задаволена ўсміхнулася.

Вось так, з душой і ўсведамленнем высокага рабочага абавязку, працуе выдатная шліфавальшчыца Тацяна Кавалеўская.

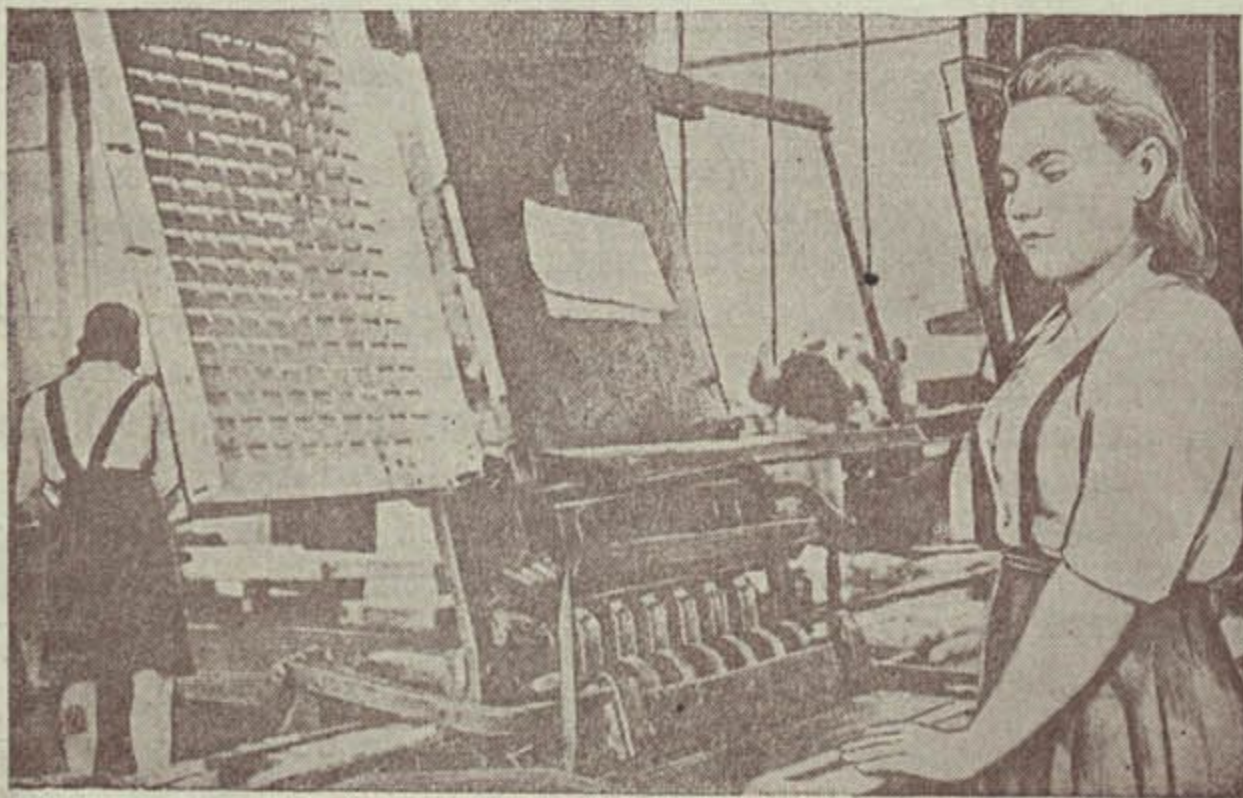
Такіх, як Тацяна Кавалеўская, Ксенія Даронкіна і Яўгенія Гусарава на Мінскім аўтазаводзе няма. Імёны шліфавальшчыцы Любові Пасюкевіч, токара Екацярыны Бугавай, абмотчыцы Екацярыны Пархомец і многіх другіх вядомы ўсяму заводу. Яны—запявалі ўсяго новага і разумнага ў цэхах. І ў тым, што Мінскі аўтамабільны завод усё больш упэўнена выходзіць на шырокую дарогу вялікіх поспехаў, ёсць і іх заслуга.

Да буйной славы!

I. САВІЦКАЯ

Прыемны малюнак адкрываецца перад чалавекам, які ўпершыню трапіць у новапабудаваны цэх Барысаўскага фанерна-запалкавага камбіната. Усё тут вабіць вока: і новыя карпусы, што ўзняліся з папалішча, і шарэнгі навейшага абсталявання,

любоўна ўстаноўленага працавітымі рукамі рабочых, і рознакаляровае адзенне работніц, і спрытныя, лоўкія рухі іх рук. Можна, не адрываючыся, бясконца глядзець, як механізмы, накіраваныя ўмелымі рукамі чалавека, выконваюць самыя складаныя працэсы.

Галіна Сушкевіч за работай.

Фото І. Шышко.

А яшчэ нядаўна тут, на гэтым-жа месцы, было зусім інакш. Мы памятаем камбінат у першыя дні пасля вызвалення горада ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Вораг ператварыў яго ў груды развалін і попелу. Нічога не засталася ад прадпрыемства. Памятаем, калі ў адным з ледзь уцалевшых карпусоў была наладжана выпрацоўка запалак-кніжачак ручным спосабам. Нямнога работніц было занята тады на гэтым працэсе. Так было. Камбінат яшчэ не працуе на даваенную магутнасць. Але ён ужо адноўлен! Вытворчае жыццё б'е тут крыніцай.

... Маладая, бялявая дзяўчына энергічна ўвайшла ў светлы, прасторны цэх. Цэх гэты зусім нядаўна пабудаваны. Яго тут так і называюць—новы запалкавы. Дзяўчына гаспадарскім вокам акінула цэх, падышла да станка, праверыла, ці дастаткова касет, а потым уважліва пачала аглядаць станок, змазваць яго, чысціць. Змена яшчэ не прыступіла да работы. Да гудка застава-

лася мінут 20. Але ў Галіны Сушкевіч устанавілася правіла—заўсёды раней прыходзіць на работу, усё падрыхтаваць загадзя, каб адразу пачаць гудка прыступіць да работы.

Імя двухсотніцы Галіны Сушкевіч вядома ўсяму калектыву. Усё лепшае, чым багата прадпрыемства, спалучае яна ў сваім метадае арганізацыі працы: прадуманая расстаноўка падручных, найменшая затрата фізічных сіл, прадугледжанасць ва ўсім. Галіна ўнесла многа новага ў вытворчасць. Яна набівае за змену да 60.000 карабкоў запалак.

Ярка гараць зараз на камбінаце агні соцыялістычнага спаборніцтва. Шырока разгарнулася барацьба за чэсць фабрычнай маркі, за адраджэнне былой славы прадпрыемства. Не толькі Галіна Сушкевіч з творчым уздымам працуе ў гэтыя дні. Кожная работніца, увесь калектыв гарыць адным жаданнем—дастойна сустрэць 30-годдзе Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі, датэрмінова выканаць гадавую вытворчую праграму.

Усе спаборнічаюць паміж сабой. Клейшчыца ўнутранага карабка Анна Вікенцьеўна Шчэтніковіч стала на стаханаўскую вахту ў чэсць Кастрычніка і выклікала на спаборніцтва Анну Дымнікаву. Гэта дзве зусім розныя работніцы і па ўзросту і па вопыту работы. Анна Вікенцьеўна—ветэран працы: звыш 35 год працуе на прадпрыемстве. Ведае яна—што такое цяжкая, катаржная праца на гаспадары, непасільная фізічная праца для жанчыны. Ведае кадравая работніца і ўсю радасць свабоднай працы на сябе, на сваю Радзіму. Вось чаму шчасцем і гордасцю свеціцца вочы Анны Вікенцьеўны, калі яна расказвае аб сваёй рабоце, сваім прадпрыемстве. У гэтым расказе адчуваецца незвычайная любоў да роднай справы. Гэтая любоў і з'яўляецца той невычэрпнай сілай, якая дапамагае ёй рухацца ўперад.

— Мне асабліва хочацца адзначыць слаўную гадавіну Кастрычніка чымсьці новым, вялікім,—гаворыць яна. — Я склейваю цяпер за змену 40.000 карабкоў. Мая норма 30.000. Да свята я рашыла стаць двухсотніцай, выканаць свой вытворчы план раней тэрміна,—і сваё слова стрымаю!

Шчэтніковіч рашыла выклікаць на спаборніцтва іменна Анну Дымнікаву—комсамолку, маладую, малав вопытную работніцу. Паршынства, безумоўна, належыць кадравай работніцы, але і Аня Дымнікава пра-

Зменны майстар Еўдакія Казак (справа) з лепшымі стаханаўкамі.

Фото І. Шышко.

цуе добра. Шчэтніковіч заўсёды дапамагае ёй, растлумачвае незразумелае, на практыцы паказвае, як трэба працаваць. Анна Вікенцьеўна дабілася таго, што і Аня Дымнікава стала стаханаўкай. І гэта цудоўна! Сіла соцыялістычнага спаборніцтва іменна і заключаецца ў тым, каб дапамагаць адстаючым, падцягваць іх да ўзроўню перадавых.

... Еўдакія Іванаўна Казак прышла ў гэты дзень на работу таксама раней звычайнага. Яе змена належыць да ліку перадавых. Не было яшчэ выпадку, каб этыкерыўшчыцы не выканалі план. І ў гэтым вялікая заслуга майстра змены комуністкі тав. Казак. Яна здолела правільна арганізаваць працу работніц—у чым, перш за ўсё, залог поспеху. Еўдакія Іванаўна расставіла этыкерыўшчыц так, што кожная з іх заўсёды на сваім месцы. Сама яна ў мінулым работніца. Доўгі час была машыністкай унутранага карабка. Добра ведае работніц, да кожнай у яе індывідуальны падыход. Разумеючы свой высокі абавязак члена партыі, усю адказнасць, якую яна нясе за даручаную справу, Еўдакія Іванаўна мабілізавала калектыв на стаханаўскую работу.

У адказ на зварот ленинградцаў, этыкерыўшчыцы аднадушна рашылі—датэрмінова завяршыць вытворчую праграму. Кожная работніца абавязалася выканаць план не ніжэй, чым на 110—120 процантаў. З таго часу і пачалася ў змене барацьба за план, за якасць. Работніцы сталі на стаханаўскую вахту. Яшчэ рана гаварыць аб поўных выніках, але тое, што ўсе выконваюць нормы, што ў змене няма адстаючых,—гэта

і ёсць першыя радасныя вынікі перадакастрычніцкага соцыялістычнага спаборніцтва.

Ініцыятарамі ўсіх добрых пачынанняў, застрэлышчыкамі соцыялістычнага спаборніцтва з'яўляюцца комуністкі. Яны вядуць за сабой работніц, узначальваюць барацьбу калектыва за дасягненне новых перамог. Многія з іх з'яўляюцца брыгадзірамі, майстрамі змены. Жанчыны-комуністкі ідуць у авангардзе барацьбы кіраўнаў за ажыццяўленне грандыёзных задач новай Сталінскай пяцігодкі. Усе яны—і Ольга Іванаўна Сімакова, і Марыя Васільеўна Кішкурна, і Хена Якаўлеўна Гільдэнберг—самі былыя работніцы, яны добра ведаюць прадпрыемства і асаблівае запалкавай вытворчасці, уваходзяць ва ўсе яго дэталі.

Пяцігадовым планам намечана значнае распырэнне вытворчых карпусоў камбіната, павелічэнне выпуску прадукцыі, выпуску новых відаў табараў шырокага спажывання. Да канца пяцігодкі камбінат выпусціць 500.000 штук акцызных скрынак запалак. 4.000 кубічных метраў фанеры дасць ён ужо ў будучым годзе. І ў гэтым велізарным маштабе прадстаячых работ рашаючая роля належыць жанчынам.

... У жывапісным месцы раскінуў свае карпусы камбінат. Супроць асноўных яго вытворчых будынкаў—сасновы лес, прыгожая зеляніна. У часе абедзеага перапынку тут адпачываюць работніцы. А калі наступіць вечар, збіраецца моладзь. Доўга тады па-над лесам нясецца гучная дзявочая песня, чуюцца пералівы гармоніка. На славу папрацаваўшы адпачываюць і веселяцца работніцы.

Спектакль аб інародным ГЕРОІ

М. ВАГАНОВА

Фінальная карціна спектакля. У ролі Іосіфа
Вісарыянавіча Сталіна народны артыст БССР
Л. Рахленка. Фото Л. Папковіча.

Ішла восень 1941 года. Трывожны і цяжкі для Радзімы час. Растаптаўшы беларускія палі, праз землі Смаленшчыны да Масквы рваліся нямецкія полчышчы. Вуснамі Сталіна Радзіма клікала савецкіх людзей да дзеяння, да барацьбы. На бой узнімаўся беларускі народ.

У лес на Аршаншчыне з групай таварышаў прышоў інжынер Канстанцін Заслонаў. Боль і нянавісьць сціскалі сэрца. Эшалон за эшалонам з нямецкімі салдатамі і тэхнікай імчаліся на Усход. Кожны гудок паравоза рэзаў душу. Праводзячы ненавісным позіркам кожны новы эшалон, людзі ўсё больш пранікаліся рашучасцю—усімі сіламі, усімі сродкамі затармазіць гэты рух немцаў.

Орша—буйнейшы чыгуначны вузел на шляхах да Масквы. Яго трэба вывесці са строю ва што-б та ні стала. Але як? Было вырашана пранікнуць на вузел, звязацца з надзейнымі людзьмі, узяць іх, арганізаваць сумесныя дзеянні партызан, што ў лясах, і рабочых дэпо. І Заслонаў вяртаецца ў Оршу. Пачынаецца барацьба, скрытная, небяспечная, бязмежна смелая і нястомная.

8 ... Інжынер Канстанцін Заслонаў увайшоў у кабінет саветніка нямецкага міністэрства шляхоў зносін на станцыі Орша спакойнай, упэўненай паходкай. Саветнік здзіўлен—ён паспеў ужо даведацца, што Заслонаў, былы

начальнік аршанскага дэпо,—буйны спецыяліст і адданы савецкай уладзе чалавек. Але твар інжынера выражаў спакой і поўную абыякавасць. З кароткай размовы з Заслонавым саветнік пераконваецца ў тым, што ён, Заслонаў—спецыяліст, чалавек творчы, засумаваў па роднай справе і прышоў сюды, каб працаваць, спадзеючыся, што яму нядрэнна заплочаць. Усё-ж астатняе яго—інжынера-спецыяліста—не цікавіць. Праўда, саветнік хоць і не зусім яшчэ ўпэўнен у гэтым, але яму дазарэзу патрэбны спецыялісты, што добра ведаюць рускія машыны, яму патрэбна хутка рамантаваць паравозы, якія камандаванне патрабуе бясконца. Інжынер Канстанцін Заслонаў пападае ў самае лагава ворага.

Нялёгка Заслонаву працаваць. Яго тут кожны ведае—зусім нядаўна ён быў начальнікам гэтага дэпо, усімі любімы і паважаны. Яго любілі за добрае сэрца, светлы розум, чэснасць, за адданасць Радзіме, партыі. І вось ён тут, невядома адкуль з'явіўся і пастаўлен ворагам камандаваць так званай «рускай камандай». Рабочыя ніяк не могуць зразумець такой перамены. Многія лічаць Заслонава здраднікам Радзімы і ненавідзяць яго. Заслонаў з'яўляецца ў майстэрні—усе адварачваюцца ад яго. Вось павярнуўся спіной стары рабочы Сцяпан Крушына... Вось пагардліва глянуў і штосьці едкае сказаў Кропля. Вось пагражальна выступіў наперад юнак—Жэня Аксаніч. Рабочыя дэпо, прымушаныя пад пагрозай стаяць за станкамі, не хаваюць сваёй нянавісці да ворагаў. У разумных, сумных вачах Заслонава загарваюцца агеньчыкі радасці...

Аднак Заслонаў нічым не выдае сваіх сапраўдных намераў. Закон канспірацыі прымушае дзейнічаць асцярожна. Ён выпускае з рамонтну адну машыну за другой, але дзіўная справа—не паспеюць паравозы адыйсці на дзесятак кілометраў ад станцыі, як невядомая сіла ўрывае іх. Ляцяць пад адкос эшалоны. У паветра ўзлятаюць рэйкі. Замярзаюць вадакачкі. Немцы вар'яцеюць—чыясьці невядомая рука разумна накіроўвае ўсе дзеянні партызан і чырвоных дыверсантаў. Гестапа ў гэтым падазрае Заслонава. За ім палююць. Жыццё Заслонава ўвесь час вісіць на валаску, які гатоў вась-вась абарвацца. Але тонкімі маневрамі, хітрымі прыёмамі яму ўдаецца ашукваць немцаў.

Знаходзячыся ўвесь час у смяротнай небяспецы, Заслонаў з велізарнай мужнасцю, вытрымкай, смеласцю вядзе свой паядынак з ворагам. Ён не адзін—яго дзеянні накіроўваюцца

падпольным партыйным камітэтам. Дзесяткамі ніцяў ён звязан з вернымі памочнікамі, з рабочымі, людзьмі, якія гатовы афяраваць жыццём, але не выдаць свайго камандзіра, не праваліць агульную справу. У гэтай сувязі з народам, у яго падтрымцы Заслонаў чэрпаў сілы і мужнасць. Калі-ж немцы канчаткова нападаюць на след падпольшчыка і гатовы яго схопіць, Заслонаў, па рашэнню падпольнага партыйнага камітэта, разам са сваімі таварышамі з дэпо знішчае нямецкую варту і вяртаецца ў лес. І на ўсю краіну загрымела баявая слава аб партызанскай брыгадзе «Дзядзі Косці». І вялікае было гора, калі з лясоў Аршаншчыны прыбыла вестка, што ў адным з няроўных баёў загінуў камандзір аршанскіх партызан Канстанцін Заслонаў.

Ёсць героі, жыццё якіх становіцца легендай. Да такіх герояў адносіцца і слаўны сын беларускага народа Канстанцін Заслонаў. Аб Заслонаве, яго жыцці, барацьбе і подзвігу малады беларускі пісьменнік Аркадзій Маўзон напісаў п'есу, якую паставіў Беларускі Дзяржаўны ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычны тэатр імя Янкі Купалы.

Спектакль «Канстанцін Заслонаў» быў пастаўлен у дзень свята Перамогі і з'яўляецца лепшым помнікам Герою Савецкага Саюза Заслонава і ўсім беларускім партызанам, якія гераічна змагаліся за свабоду і незалежнасць Радзімы.

П'еса «Канстанцін Заслонаў» — гэта хваляючы расказ аб мужнай барацьбе беларускага народа, аб яго адважных сынах, аб адной з яркіх старонак партызанскага руху ў Беларусі. Сіла спектакля — у яго жыццёвай праўдзівасці. Спектакль па-сапраўднаму хваляе гледача, бо так, як прадстаўлена на сцэне, было і ў жыцці.

Цяжкая была барацьба, якую вёў Канстанцін Заслонаў і сотні тысяч беларускіх партызан у тылу ворага. Але ўсведамленне таго, што яны выконваюць загад вялікага Сталіна, мацеры-Радзімы, улівала ў іх сілу і мужнасць. Імя Сталіна, воля Сталіна вяла партызан на бой і натхняла на подзвігі. Скрозь суровыя гады пранёс беларускі народ у сваім сэрцы любімы і дарагі вобраз правадыра. І калі на сцэне гледачы бачаць вобраз Сталіна, сэрцы людзей зноў і зноў напаўняюцца пачуццём гарачай, бязмежнай любові да роднага і блізкага Іосіфа Вісарыёнавіча.

Вобраз Сталіна майстэрска створаны народным артыстам рэспублікі Л. Рахленка. Гэта — вялікая творчая перамога беларускага тэатра.

Артысты так добра паказалі справы, раскрылі пачуцці і характары сваіх герояў, што перад гледачом праходзяць удзельнікі нядаўніх гістарычных падзей такімі, якімі мы іх ве-

даем. Роль галоўнага героя спектакля Канстанціна Заслонава выконвае народны артыст БССР Б. Платонаў. У разумных і смелых прамовах Заслонава — Платонава перад рабочымі дэпо, у яго рэзкіх і стрымных рухах, у знаходлівасці і найвялікшай вытрымцы, у палымным блеску яго вачэй і беспакойных думках глядач бачыць перад сабой народнага героя такім, якім ён сабе ўяўляе яго.

Цудоўныя вобразы старых рабочых-чыгуначнікаў Крушыны (заслужаны артыст рэспублікі В. Дзядзюшка) і Кроплі (народны артыст БССР Г. Глебаў). Па складу характара — гэта людзі розныя. Крушына — маўклівы, скромны, разважлівы чалавек, з велізарнай унутранай сілай. Нямецкае нашэсце ён успрыняў, як асабістае гора. Кропля — гэта весельчак, уладае тонкім народным юмарам, з адкрытым тэмпераментам і неспакойнай душой. Але абодвух іх родніць агульная нянавісць да ворага, агульная барацьба з ім, і кожны па-свойму чэсна выконвае свой абавязак перад Радзімай.

Цёпла і задушэўна выканана ў спектаклі роля беларускай дзяўчыны Ані (народная артыстка БССР Ірына Ждановіч). Скромная, пяшчотная і ласкавая Аня — Ждановіч становіцца цвёрдым і мужным барацьбітом.

Такія асноўныя героі п'есы. Спектакль «Канстанцін Заслонаў» выходзіць лепшыя патрыятычныя пачуцці, бязмежную любоў да Радзімы, свабоду і чэсць якой адстаяў народ у Вялікай Айчыннай вайне.

Канстанцін Заслонаў (народны артыст БССР Б. Платонаў). Фото М. Рывіна.

Стася Стыкут і яе звяно

М. ВІШНЕЎСКІ

Невялічкі слупок з прыбітай да яго дошчачкай сведчыў, што гэты 10-гектарны ўчастак закаласаваўшага жыта належыць звяну высокага ўраджаю Анастасіі Ігнатаўны Стыкут.

— Яна ў нас гераіня будзе, — паказваючы на густую, шырокапёрую, як малады чарот, збажыну, гаварыў Смірноў. — Абавязалася 35 цэнтнераў з гектара атрымаць. І не толькі жыта. Гэтулькі-ж яе звяно абавязалася сабраць яравой пшаніцы на плошчы 3,5 гектара і аўса на 8 гектарах. За звяном таксама замацавана 7 гектараў бульбы — па гектару на чалавека.

Жытнёвы палетак цягнуўся скрозь магістральны канал і даходзіў да ўзлеску, што кучаравіўся на балотнай выспе. Па другі бок канала працаваў гусенічны трактар. Па хісткай кладцы мы перайшлі праз канал і ўзняліся на жвірысты насып — даваенны след работы экскаватара. Перад намі раскінулася прыгожае відовішча зялёнага, шугаючага ўраджаем поля. Удалечыні, над сядзібаю соўгаса, зялёнаю купкаю ўзвышаліся сосны.

Сосны — так значыцца на карце Беларусі гэтая цудоўная, багатая мясціна, адваяваная воляю савецкіх людзей у спрадвечнай багны, так завуць гэты соўгас мясцовыя жыхары. Да Вялікай Айчыннай вайны пад гэтымі стромымі соснамі, якія растуць на пясчанай 18-гектарнай балотнай выспе, быў пабудаван прыгожы гарадок. Шматпавярховыя дамы чарадаваліся з невялікімі катэджамі, на водшыбе ўрад стаялі шматлікія аборы для жывёлы, майстэрні, гаспадарчыя пабудовы. Коміны пеньказавода, электрастанцыі, млына, знешне надавалі выгляд гэтаму гарадку на балоце хутчэй прамысловага пасёлка, чым соўгаса. Людзі тут вырошчвалі небывалыя для Беларусі ўраджаі. На

тысячагектарнай плошчы раслі чатырохметравыя каноплі, па 170 пудоў з гектара збіралі ў соўгасе збожжа, высокі быў ураджай бульбы, гародніны і траў.

Пасля выгнання нямецкіх захопнікаў ад усяго гэтага гарадка ўцалеў толькі адзін невялікі домік, парадзелі і сосны. Зараслі лазою, алешнікам і бярэзнікам асушальныя каналы, забалоціліся тысячы гектараў ураджайнай зямлі.

Сваю гаспадарку соўгас пачаў аднаўляць на папалішчы. Усё прыходзілася пачынаць спачатку і зноў ісці ў наступ на балоты. На балотнай выспе пад стромымі соснамі зноў забялелі зрубы новых дамоў, абор, задымілі комінамі новапабудаваныя электрастанцыя, млын, невялікі лесапільны завод, лазня, а на ствалу сасны загаварыў магутны радыёрапрадуктар.

На балота прышло жыццё. Дружная працавітая сям'я, на чале з бывалым франтавіком куністам Цімафеем Ягоравічам Смірным, радавалася сваім першым поспехам аднаўлення, якія клікалі людзей да новых перамог. Усю мінулую зіму тут рыхтаваліся да барацьбы за ўраджай. Абмяркоўваючы і падпісваючы пісьмо беларускіх хлебарабаў таварышу Сталіну, калектыў соўгаса абавязваўся вырасціць сёлета па 120 пудоў збожжа і па 1.200 пудоў бульбы з гектара. Вось тады перад работнікамі соўгаса выступіла Стася Стыкут.

— Мы тут жанчыны, — загаварыла яна, — параіліся з загадчыкам нашага ўчастка Паўлам Лаўрэнавічам Калыска і рашылі сваім звяном змагацца сёлета за 35 цэнтнераў збожжа з гектара.

— Ці не замнога ўзялі? — пачуліся галасы.

— Вырасцім! — стаяла на сваім Стася. — Да

вайны на асобных участках яшчэ большыя ўраджаі збіралі, збыром і сёлета. Толькі вось Цімафей Ягоравіч павінен нам дапамагчы.

З месца падняўся дырэктар. Ён падтрымаў ініцыятыву звяна Стасі Стыкут і абяцаў ва ўсім аказваць яму дапамогу.

Калі быў надрукаван Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб прысваенні звання Героя Соцыялістычнай Працы і ўзнагароджанні ордэнамі і медалямі СССР калгаснікаў, работнікаў МТС і соўгасаў за атрыманне высокіх ураджаяў пшаніцы, жыта, кукурузы, цукровых буракоў і бавоўны, рабочыя гаварылі Стасі:

— Стрымай, Стася, слова—гераінай станеш...

І звяно Стасі ўсю сяўбу старанна працавала на полі. 10 гектараў жыта два разы былі падкормлены суперфасфатам і хлорыстым

каліем. Ранняя вясною з нізкіх мясцін з азіміны была спущана вада, жанчыны ачысцілі ад пустазелля не толькі пасевы, але і ўзбочны асушальных канаў. Яравую пшаніцу сеялі радкавай сеялкай па глыбокаму зяблеваму ворыву, якое перад гэтым у сем слядоў было пракультывіравана, і на кожны гектар унесена па 750 кілограмаў суперфасфата, хлорыстага калія і калчаданнага агарка. Пасля сяўбы ўчастак быў укатан. Жанчыны сабралі з яго да адзінай дзярнінкі.

— Старанней збірайце, жанчынкі, — гаварыла Стася, — усё-такі лішні колас вырасце.

Цімафей Ягоравіч і паказваў цяпер участкі звяна Стасі Стыкут.

— Паглядзіце, якая пшаніца расце, — не хаваючы захаплення, гаварыў ён. — Звяно правяло першую праполку і падкормку. Прыдзецца яшчэ не адзін раз прапалваць і падкармливаць, пакуль пшаніца сілу набярэ. Галоўны вораг псеваў на балотце — пустазелле. Тут, як кажуць, з ім трэба весці няспынную і бязлітасную вайну. Вось звяно Стасі і вядзе такую вайну, не дапускае, каб пустазелле верх узяло.

Дырэктар накіраваўся да людзей, якія рассявалі па полю ўгнаенні.

— Стася — старанная ў нас жанчына, — прадаўжаў ён сваю размову. — Я проста скажу — гераічная жанчына. А такіх, як Стася, у соўгасе многа. Рукамі гэтых працавітых жанчын і заваёўваецца сёлета высокі ўраджай, здабываецца слава соўгасу.

Да нас падышоў з сівымі скронямі чалавек.

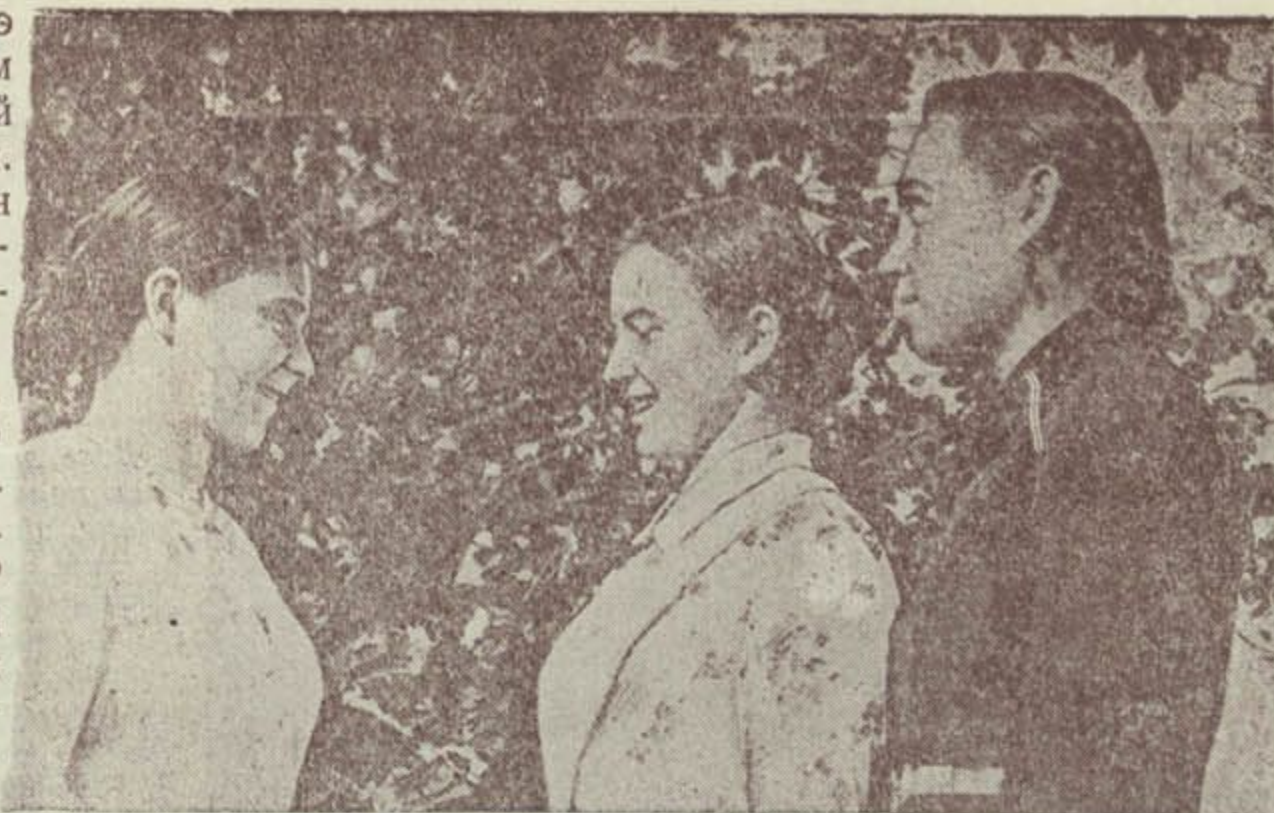
— Павел Лаўрэнавіч Калыска — загадчык участка, — прадставіў дырэктар падышоўшага і запытаў у яго: — А дзе-ж Стася?

— Вунь угнаенне рассявае...

— Як яе звяно цяпер працуе?

— Увесь час ніжэй двух—трох норм не апускаецца, у чысціне трымае свае ўчасткі.

Неўзабаве на поле прывезлі абед. Звяно Стасі сплніла работу і поўкругам села на зялёным мурэгу абочыны канала. Побач са Стасяй сядзелі Ліда Кочык, Соня Сінкевіч, Маня

Лепшыя звеннявыя-каучукаводы калгаса «Чырвоная змена», Любаньскага раёна, Бабруйскай вобласці (злева направа): А. Брагінец, М. Шаплыка і М. Коўшар, якія ўзялі абавязацельства ў гэтым годзе атрымаць з кожнага гектара па 43 цэнтнеры карэнняў і 30 кілограмаў насення кок-сагіза.

Дабравольская, Ганна Курловіч, Анця Хаміцэвіч, Таня Скрыган. Работніца сталовай, ці як яе завуць тут—карміліца, Дуня Прышчыш наліла ім у алюмініевыя місачкі украінскі мясны боршч, выдала па ладнай лусце хлеба, а потым пачала на талеркі накладваць малочную кашу.

— Сілкуйцеся, жанчынкі, — гаварыла Дуня, — а то сонца яшчэ высока, да вечара есці захочаце. Вось тут я вам свежай, студзёнай вадзічкі прывезла, вылейце яе ў свой бачонак.

Калі закончыўся абед, Стася запытала ў дырэктара:

— Ці праўда гэта, Цімафей Ягоравіч, што звяно Ульяны Паіграй з трэцяга ўчастка хоча нас апярэдзіць?

— Мабыць і так...

— Перадайце ёй, што не бываць гэтаму! — гарача сказала жанчына. — Вы бачылі нашы пасевы?

— Бачыў, але ў звяне Ульяны — не горшыя.

— І так дагледжаны?

— І... так дагледжаны...

— Жартуеце, Цімафей Ягоравіч, — адказала Стася і звярнулася да жанчын:

— Пайшлі, маладзічкі.

І вось зноў з сявёнкаю на плячах па полю ідзе Стася. Абодвума рукамі яна раскідае ўгнаенне, якое восенню пасыпіцца ў засекі сотнямі пудоў пшаніцы, жыта і аўса. У адзін рад з ёю ідуць жанчыны яе звяна.

— Бачыце, як ваююць за ўраджай. Вось так і сякуць, і сякуць са сваіх аўтаматаў, — жартуючы, зазначае дырэктар. — Многа ўжо тон ўгнаенняў яны раскідалі сваімі рукамі па гэтаму полю.

Крыху падумаўшы, Смірноў дадаў:

— А ўсё-такі Стася зярэ па 35 цэнтнераў збожжа з гектара. Бачылі, як яна загарэлася, калі я пра звяно Ульяны сказаў. Да сэрца, значыць, дайшло. А калі да сэрца дойдзе, то ўсё зробіш. Напорыстая жанчына, можна сказаць гераічная жанчына...

Соўгас «10 год БССР», Любаньскі раён.

Піонерскі паход

Вось яно, доўгачаканае лета! Вось яно, пара кветак, купання, гарачага сонца, цікавых прагулак!

Рана пачынаецца дзень: у чатыры гадзіны ўжо зусім светла. Але Пеця Купрыенка працінуўся сёння яшчэ раней. Ды і не дзіва! Сёння-ж піонеры яго атрада пойдучы ў паход. Колькі самых рознастайных думак праносіцца ў галаве хлопчыка! Пеця Купрыенка—старшыня савета піонерскага атрада дзіцячага дома мястэчка Парэчча. Ён лічыць сваім абавязкам падумаць аб усіх.

Кожнаму ў паходзе неабходны запяччаны мяшок, кацялок, палка. Адных трэба забяспечыць сапёрнай лопаткай, другіх—санітарнай сумкай... Пеця на момант зашмурвае вочы і ўяўляе сабе салдата Савецкай Арміі.

— Што ён бярэ з сабой у паход? Ах! Патрэбны яшчэ флажкі.

Так пачынаецца гэтая раніца, раніца цудоўнага дня, які запомніцца надоўга... Ранні пад'ём. Снедагчы. Ва ўсіх такія шчаслівыя твары, так блішчаць вочы, так звонка раздаюцца галасы. Спяцца пытанні:

— Ах, ці хутка мы пойдзем?
— Хто панясе цяга атрада?
— З Парэчча трэба абавязкова выйсці з песняй!

— А калі вясковыя хлопчыкі захочуць пайсці з намі, як ты думаеш, можна іх узяць з сабой?

Але вось загучэў горн. Рэбяты, зашвейшы кацялкамі, пастукваючы палкамі, пачалі строіцца. І праз некалькі хвілін на ўскраіне сельскага цэнтра Гродненскага раёна ўжо крочыла вераніца хлопчыкаў і дзяўчынак у белых панاماх, у матроскіх касцюмчыках. Яны снарадзіліся ў першы паход на роднаму краю.

Лес сустраў піонераў, духмяным араматам сасіпаў хвой і ішчабятаннем птушак. Гледзячы на незвычайнае снаражэнне, ісці было зусім не цяжка. Пяць разумеў, што ўсе піонеры маюць добрую фізічную загартоўку, што ўсе яны — фізкультурнікі і што там, хадзьба не павінна стамаць іх. Ён ўсё-такі ён крыху хваляваўся, абліва за малодшых.

Прывал. Да гэтага месца рэбяткі даходзілі і раней збіраючы кветкі для гербарыя, пры гуляючы. А вось далей пачынаўся невядомая мясцовасць. Прадстаўляла перасекчы возера і прадаўжаць шлях па ўзгорках, парослых хмызняк і лесам. Мэтаў сёнешняга паходу было папярэдняе азнаямленне з супроцьлеглым берагам возера і пераход месца для лагера.

Пад зялёным стромым абрывам плёскаліся, ісці іліся ў сонечных праменнях блакітнае хвалі. Возера здавалася такім шэрым, што ствадалі дрэў на супроцьлеглым беразе былі ледзь відаць. Рэбяткі збіліся ў цесную кучку, не адважваючыся, з захапленнем ўглядаліся ў водню даль.

Паліна Ананіева напала на думку, каб паходжанні азёр, потым пачалі прапраўляцца праз возера. З першым рэйсам адправілі тых, хто выкараціў жадаанне быць поварами. Зваротны чакалі з нецярпеннем. За гэтым часам многія добра выкупаліся.

Многа цікава было і на тым баку возера. Каля звараных рэбяткі, была надзвычай смачная. Потым аказалася, што ўдзельнікі прызапасілі сурпрыз: яны напачатку дасталі з запяччанага салодкае пячэнне. Жэня Аланіев і Зіна Зуева зрабілі

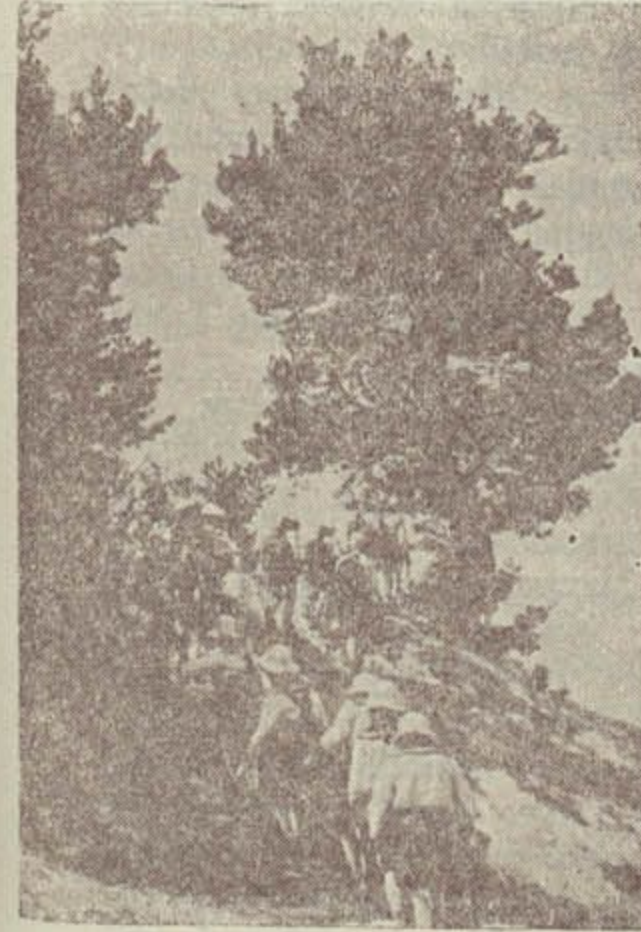
адкрыццё: высветлілася, што на тым беразе возера расце хмызняк з нябачаным лісцем. Невядомая расліннасць тут-жа была старанна зарысавана, узята некалькі лісцяў і галінак з тым, каб дома разабраць з дарослымі, што-ж гэта за хмызняк? За поўкілометра ад месца высадкі Пеця выявіў невялікую бухту, акаймленую маладымі парасткамі бяроз. Досыць шырокая палоска чыстага жоўтага пяску стварала прываблівы пляж.

Усе рашылі, што гэтае месца — вельмі зручнае для лагера. Бухту нанеслі на карту і назвалі яе «Піонерскай».

Вярнуліся рэбяткі ў Парэчча незадоўга перад змярканнем. Усе, хто застаўся дома, сустрэлі на ўскраіне пасёлка ўдзельнікаў паходу. Правільны строй быў напружан! Рэбяткі, перамяшчаючыся з сустракаючымі, з захапленнем расказвалі аб цікавым паходзе. Ніхто і слова не сказаў аб стомленасці. Наадварот! Некалькі дзяўчынак, удзельніц паходу, рашылі яшчэ павесяліць усіх танцамі і песняй. Утварыўся шырокі круг. Тым хто спазніўся да пачатку самадзейнага канцэрта, ужо не відаць было, што робіцца ў цэнтры круга. І толькі хуткі тупат, прыхлопванне ў далоні, ды вясёлыя воклічы сведчылі аб захапляючым відовішчы.

Вячэраць накіраваліся ўжо калі цямнела. А, разышоўшыся па ложках, доўга не маглі заснуць.

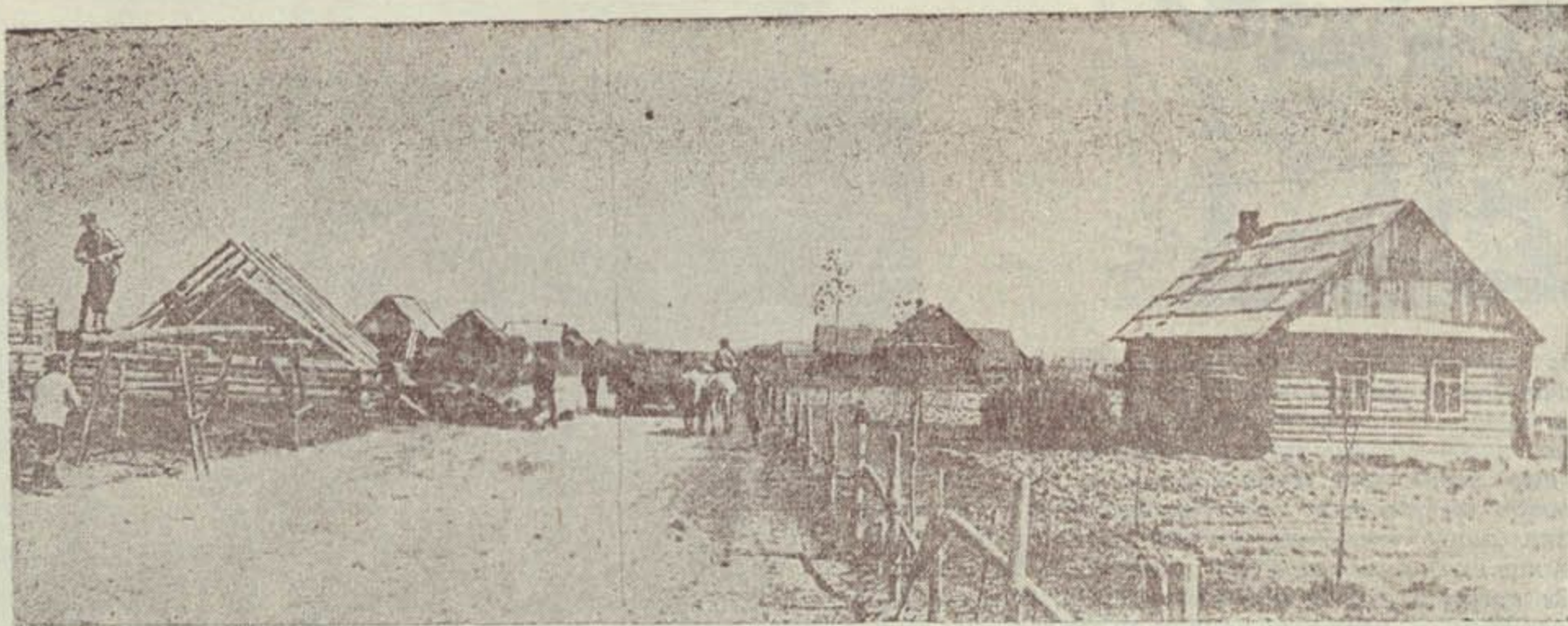
Так прайшоў першы дзень летніх канікул у Парэчанскім дзіцячым доме. А наперадзе яшчэ доўгае, доўгае лета, поўнае самых нечаканых забав, адкрыццяў і карысных назіранняў!

На здымках: злева—пераправа; справа, уверсе — старшыня савета піонерскага атрада Пеця Купрыенка, унізе — на беразе возера; пасярэдзіне, злева — рэбяткі (злева направа); Валодзя Мукасеў, Тамара Босва і Пеця Дробаў; справа — на маршы.

Дзяўчыны піонерскага атрада
Ім. В. І. ЛЕНІНА

Новая вуліца калгаса «Апора Советаў».

Фото І. Шышко.

Адроджаная на папялішчы

І. ШАІРКА

Жыхары вёскі Зубкі памятаюць дзень 10 лістапада 1943 года, як самы светлы і радасны. Тады савецкія воіны прынеслі ім вызваленне.

А за дзень да гэтага нямецкія факельшчыкі бегалі па ўсёй вёсцы ад хаты да хаты, выганялі жыхароў на вуліцу, аблівалі хаты гаручай вадкасцю, падпальвалі. Гарэла вёска. Едкі, густы дым слаўся з канца ў канец.

Калі часці Савецкай Арміі ўвайшлі ў Зубкі, навокал чарнела папялішча. З 73 хат не засталася ніводнай, толькі пачарнеўшыя печныя трубы жаласліва ўзняліся ўгору.

Яшчэ дыміліся галавешкі, дагаралі падбітыя нямецкія танкі і аўтамашыны, а з лесу, з акупаў і бліндажоў выходзілі людзі. Гора, бязмернае гора было ў іх вачах, але яны ўжо загараліся шчасцем, радасцю: людзі былі свабодныя!

Адразу-ж на папялішчы яны пачалі будаваць жыццё нанова. Зноў, як і да вайны, аб'ядналіся ў калгас «Апора Советаў». І з вялікай страсцю, прагай да жыцця сталі паднімацца на ногі.

Упарта, кrapатліва калгаснікі аднаўлялі сваю гаспадарку. Не было ні збожжа, ні коней, нечым было ўзараць зямлю. Страснае жаданне жыць і тварыць усяляла ў людзей магутную сілу. Дзяржава дапамагала шчодро, па-бацькоўску. Калгас атрымаў крэдыты, ільготы, насенную ссуду, кароў; у дастатковай колькасці быў адпушчан лес на

будаўніцтва жылых дамоў і грамадскіх пабудов.

Прайшло поўгода. Свежымі веснавымі вечарамі пасля сканчэння палёвых работ калгаснікі нястомна працавалі на адбудове вёскі. Да позняга вечара падросці вазілі будаўнічы матэрыял. Пры святле ліхтароў працавалі жанчыны, расчышчаючы і выраўніваючы пляцоўкі, а потым рубілі зрубы, клалі цэглу, навучыліся накрываць дах. Доўга ў вясчэрнім змроку чуваць быў звод піл і стук сякер: цясалі бяровенні, пілілі дошкі. Брыгадзір Сяргей Барадулькін, назіраючы за работай Марыі Прусавай, Валянціны Раманоўскай, Ефрасініі Барадулькінай, не раз жартываў:

— Добрыя цесляры з вас вышлі-б, ды позна вы за сякеру ўзяліся.

— Нішто, дзядзя Сяргей, — адказвала за ўсіх Марыя Прусава, — лепш пазней, чым ніколі. Вось паглядзі, хіба дрэзна зруб мы наставілі?

Брыгадзір падышоў да добра сабранага зрубаві і з задавальненнем сказаў:

— Зроблен па-гаспадарску. Табе, Марыя, як жонцы загінуўшага франтавіка і як стаханаўцы будаўніцтва, у першую чаргу хату пабудуем.

Неўзабаве то тут, то там забіялі новыя хаткі. Шырокія, прамыя вуліцы ўпрыгожыліся маладымі сажанцамі.

І вось настала свята. Ва ўрачыстай абстаноўцы праходзіла пера-

сяленне ў новыя дамы. Першымі перасяляліся з зямлянак удовы, мужы якіх загінулі на фронце, Марыя Прусава, Агафія Каралёва, лепшыя стаханаўцы калгаса Васіль Прусаў, Нікадзім Марціноўскі.

Прасторны, светлы дом атрымала Марыя Прусава. У дзень навааселля яе віншавалі калгаснікі. У хату прышлі сяброўкі, таварышы мужа, брыгадзір будаўнічай брыгады Сяргей Барадулькін, цяслар Павел Багалінскі і другія. Прыемна пахлі свежа абструганыя дошкі, блішчэла яшчэ не засохшая фарба на вокнах. Госці абышлі пакой, атледзелі сены, паглядзелі, як складзена печка, ці добра накрывы дах. Калі ўсе селі за стол, старшыня калгаса Ермалай Струкаў сказаў:

— Вось, Марыя, калгас пабудаваў табе хату. Жыві і выхоўвай сваіх дзяцей. Твой муж загінуў за нашу агульную справу. Але ты не адна. Мы заўсёды, калі патрэбна будзе, дапаможам табе. Сілы ў нас хопіць.

Марыя абвясла ўсіх удзячным позірам, прыціснула да сябе меншага хлопчыка і, устаўшы з-за стала, нізка пакланілася.

— Дзякую, вялікае дзякуй калгасу, — сказала яна. — Цяжкае гора — страціць мужа, але мне лягчэй перанесці яго, калі я адчуваю дапамогу калгаса. Я не застаўся ў даўгу. Буду працаваць, не пакладаючы рук, так, каб сабраць у гэтым годзе 100-пудоў ўраджай.

Унутранае ўбранства хаты ўдавы Агафіі Каралёвай амаль нічым не

адрозніваецца ад гарадскіх кватэр. У пакоях чыста, утульна, стаяць добрыя ложка, этажэрка з кнігамі, стол накрывае беласнежным абрусам, на вокнах прыгожыя цюлевыя фіранкі. Побач — такі-ж самы дом Васілія Прусава.

Роўнымі вуліцамі раскінуўся новы пасёлак. У ім ужо 62 хаты.

Многа сем'яў пераселена з зямлянак у новыя хаты. Але па-ранейшаму працуе будаўнічая брыгада Барадулькіна: яшчэ трэба дабудаваць 15 хат.

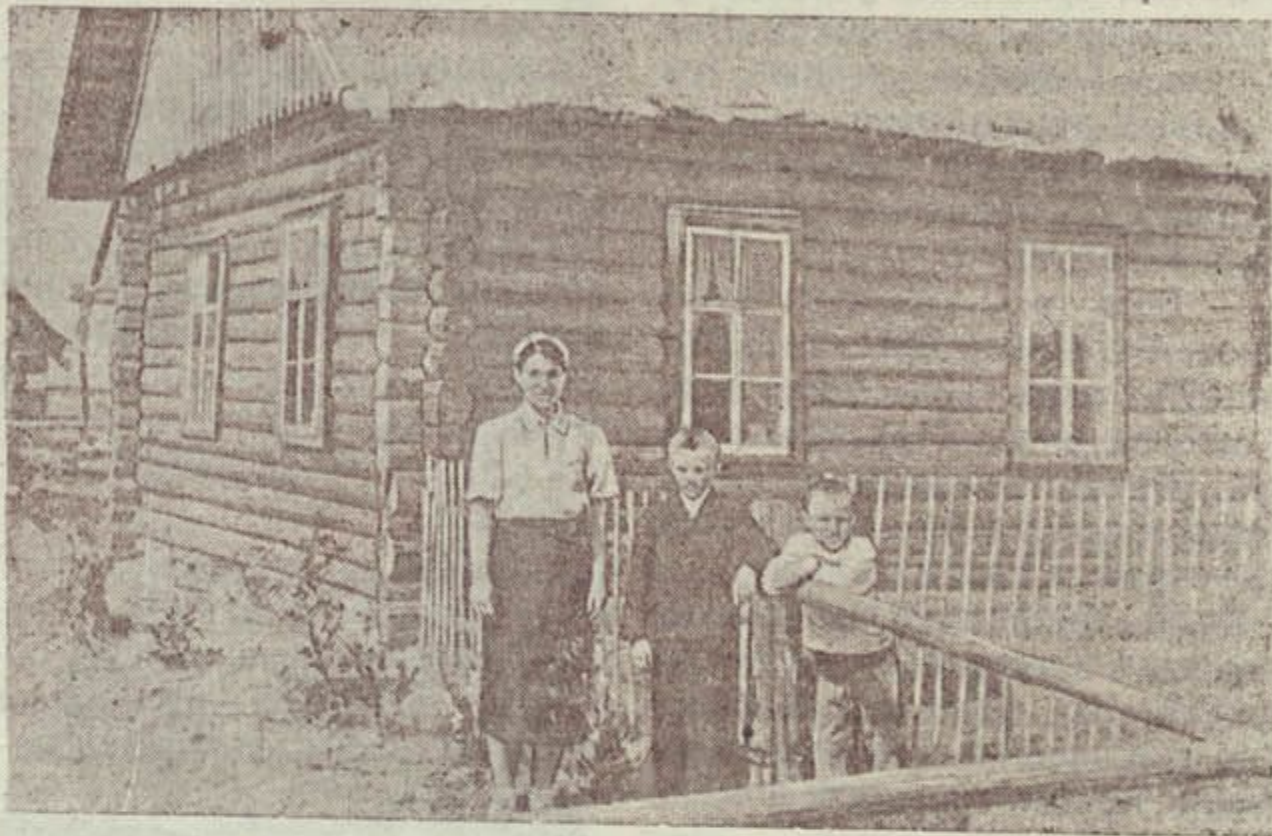
Бёска Зубкі ўзнялася з попелу. Яна адбудовваецца па праекту культурнага калгаснага пасёлка. Праектам прадугледжаны вытворчыя будынкі, якія неабходны для выдзялення вялікай грамадскай гаспадаркі. Зубкоўцы будуць мець свой клуб, дзіцячы сад, лазню. Пастаўлены новыя канюшні, 3 амбары, сарай.

Савецкая ўлада, наша дзяржава дапамаглі калгасу стаць на ногі. Калгас пашырыў свае пасевы да даваеннага ўзроўню, у мінулым годзе сабраў выдатны ўраджай. Калгаснікі атрымалі на працадзень па 1,2 кілограма збожжа, звыш 2 кілограмаў бульбы. Ёсць у калгасе жывёлагадоўчыя фермы. У кожным двары калгасніка ёсць карова,

свінні, хатняя птушка. Павесілі радыўкіна выконвае па дзве нормы людзі. Яны ўпэўнены глядзяць на ворыве папараў і баранаванні. уперад.

Яшчэ не паспела рассяцца пачаткі Марыя Шляхценка, Валянціна Імгла, а ў калгасе пачаўся ціна Раманоўская не адстаюць ад працоўны дзень. Усе працаздольныя. Арганізавана калгас пачаў весны члены сельгасарцелі вышлі на вышэйшую палівыя работы. За 10 дзён у поле, на барацьбу за высокі ўраджай. Паспеху ў рабоце садзейнічае Зазелянелі калгасныя палі. Шуспраборніцтва, якое разгарэлася тут міць маладое жыта, прадказваючы у дні палівыя работ. Ефрасінія Бабагаты ўраджай.

Дэзінскі раён.

Калгасніца М. Прусава, жонка загінуўшага воіна, ля свайго новапабудаванага дома.

Фото І. Шышко.

Апошняя зямлянка

П. БРОУКА

Вуглы яе дзікай травой зараслі,
Па шыю схавалася ў процьму сырую.
Прыжмураным вокам
Глядзіць з-пад зямлі,
Як-быццам на свет і на сонца крыўдуе.
Увойдзеш—наветра грудзям не стае,
Няйначай ўскапана магіла якая.
Прабіліся зерні
З-пад стрэхі яе,
Бо ў цемры таксама сядзець не жадаюць.
А побач узняўся збудованы дом,
З вясёлым паглядам, смалісты, сасновы...
А мы і зямлянку
Цяпер памянём
Зусім не благім, а прыязлівым словам.
Калі нарабіла бяздомных вайна,
Калі мы не зналі дзе дзецца ад болю —
Ад зімняе сцюжы
Прыкрыла яна,
Схавала ад восеньскай жорсткае золі.
Мы зналі, хоць часта ў нас галава
Балела ад чаду, ад сцюжы-марозу,
Лепш роднае поле

Угары адчуваць,
Чым гострыя дахі засценкаў варожых.

І нас не зламалі, як толькі вясна
Прайшла з перамогай шляхамі краіны —
Складаць пачалі мы
Бярно да бярна
На вольных палетках сялібы-хаціны.

Над попелам зноўку ўзнялося сяло,
І хаты ласкава завуць аганькамі.
А колькі ўжо клёнаў
Пад вокны прышло
І ветла да шыбаў гамоняць лістамі.

Хоць многа пражыта часінаў цяжкіх,
Мы шчасце будзем рукамі сваімі, —
Мы вышлі з зямлянак,
Разбурылі іх,
А толькі вось гэту на памяць пакінем.

Хай будзе на ўскраіне заўжды відна.
Яе мы не хвалім, але і не ганім.
Хай дзецям і ўнукам
Раскажа яна —
Пра наша жыццё і пра наша змаганне.

ПЕРАМЭНЫ...

І. ВОЛЖСКІ

Восень урывалася ў яе дом вялікім горам і няшчасцем. Яна з сумам глядзела з акна, як у старым парку пана Гарцінга вецер зрываў пажайцельныя лісці. І яны, падаючы, здавалася, шапталі ёй на вуха:

— Вось так і твайму «шчасцю», батрачка Яўгенія Сцяпанаўна, з восенню прыходзіць немінуць канец. Твае жылістыя рукі ўбралі панскія нівы, звезлі ў яго засека хлеб, а цяпер яны не патрэбны прыгнятальніку.

Куды падацца няшчаснай жанчыне з грудным дзіцем на руках? Як сарваны завяўшы ліст, яна павінна шукаць месца, дзе жорсткі лёс адвядзе яго ёй.

З торбай за плячыма, з дачушкай Жэняй Яроцкая, як і многія другія батракі, гнуўшыя спіну на Гарцінга, ішла далей «у людзі»...

Расказвае нам калгасніцастаханаўка аб мінулым сваім жыцці, і кроплі слёз распаўзаюцца па маршчынах яе твару: мінулае цярэбіць сэрца, сціскае душу горкім сумам.

— Страшна было жыць тады, — заключае Яўгенія Сцяпа-

наўна, — страшна аб галечы і ўспомніць.

Але восень 1939 года прынесла перамену ў жыцці батрачкі. З усхода прышлі збавіцелі яе — воіны краіны Саветаў.

Тысячу гектараў панскіх пладародных ніў савецкая ўлада перадала працоўным сялянам, палавіну з якіх атрымалі былыя батракі Гарцінга, арганізаваўшыя ў маёнтку калгас «Чырвоны Бераг».

Перамены ў жыцці адчулі людзі, якія ў нядаўнім мінулым былі прыгнечаны. Пры савецкай уладзе, у калгасе яны сталі заможнымі, забяспечанымі.

... З усходам сонца ўстае Яўгенія Сцяпанаўна. Завіхаецца па гаспадарцы. Хата напаўняецца смачным пахам свежаспечанага хлеба.

— Мукі сваёй ад аднаго ўраджаю маем на паўтара года, — гаворыць з горадасцю тав. Яроцкая. — Мінулым годам зарабілі з мужам 640 працадзён і атрымалі больш 100 пудоў збожжа, 340 пудоў бульбы, каля трох тысяч рублёў грашы-

ма. У калгасе 52 працаздольныя. І, дзякуючы добрай працы ўсіх, калгас здаў і прадаў дзяржаве 42' тоны хлеба.

Дачка яе Жэня, пяцікласніца, са сваімі падругамі ходзіць у няпоўную сярэднюю школу ў вёску Высокая Ліпа.

— У панскай Польшчы не кожнаму ўдавалася вучыцца ў школе, а вось іх, дзяцей нашых, у адной толькі Ліпаўскай школе навучаецца каля трохсот чалавек, — гаворыць Яўгенія Сцяпанаўна.

Яроцкая завіхаецца па хатніх справах. Але арцельныя клопаты ў Яўгеніі Сцяпанаўны — на першым плане. Яна раней за другіх прыходзіць на работу, пазней за другіх канчае яе. У яе хапае часу дагледзець асабістую гаспадарку: падаць карову, накарміць двух парасят, хатнюю птушку, прыбраць хату, пацікавіцца, як дачка Жэня сёння трымала сябе ў школе, як адказвала настаўніку ўрок... Яе спрытнасці і лоўкасці зайздросцяць многія калгасніцы.

Новае жыццё ўзняло вытворчую і грамадскую актыўнасць былой батрачкі, якая пазнала радасць і шчасце жыцця ў калгасе. Праца яе, нібы ручай, уліваецца ў агульны паток слаўных спраў дружнага, згуртаванага калектыва членаў сельгасарцелі «Чырвоны Бераг». Амаль кожнае гаспадарчае дасягненне арцелі адзначана выдатным укладам Яўгеніі Сцяпанаўны. Дзесяткі тон хлеба вывезена ў мінулым годзе на дзяржаўныя склады жыхарамі невялікай вёскі Заваўша. У барацьбе за павелічэнне збожжавага фонда краіны сям'я Яроцкіх, радавых калгаснікаў, ішла на чале гэтай благароднай справы.

За паўтара года амаль удвая ўзрасло агульнае багацце калгаса, якое складае цяпер 260 тысяч рублёў, стала ўдвая

больш коней, утрая буйнай ратай жывёлы, свіней і авечак, разведзена стада гусей, паявілася пчолапасека. Тут жыццё—поўнае дастатку. І ўмелым доглядам жывёлы, і працоўным укладам у наапапенне арцельных прыбыткаў, рэзка ўзняўшых угору жывёлагадоўлю, удзельнічае Яўгенія Сцяпанаўна Яроцкая ў развіцці важных галін грамадскай гаспадаркі.

Цеснымі сталі струхлеўшыя ад часу надворныя пабудовы пана Гарцінга для калгаснага стада коней, кароў, авечак, свіней, гусей.

Пачалося вялікае будаўніцтва памяшканняў для растуцага пагалоўя грамадскай жывёлагадоўлі і новых дамоў для калгаснікаў. Дзяржава адпусціла калгаснікам 250 кубаметраў лесу. Атрымала лес і сям'я Яроцкіх. Недалёка той час, калі ля соннай рачулкі Уша паявляцца новыя, прыгожыя дамы калгаснікаў.

* * *

Яўгенія Сцяпанаўна выказала жаданне паказаць і растлумачыць нам, якія перамены прынесла сюды, у вёску Завушша, новае жыццё.

Быў першы дзень адпачынку пасля завяршэння веснавой сяўбы. Яркае сонца кідала праменні на пабудовы, на ста-

ры парк. У дамах сядзелі групы жанчын, і дзённае святло ўквечвала іх рознакаляровыя сукенкі. Жанчыны аб чымсьці гутарылі, і часта чуваць быў задаволены смех.

— Смех — ад шчасця ў сэрцы, — заўважыла тав. Яроцкая.

Мы з ёю праходзім міма асабняка Гарцінга. Ён заха-

Дэлегатка ад жанчын Бялянскага сельсовета, Камянецкага раёна, Брэсцкай вобласці, Валянціна Іванаўна Полюх.

Фото В. Германа.

ваў яшчэ былыя сляды раскошны. Побач з прыземістымі домамі, падобнымі не то на хлявы, не то на куратнікі, дзе раней жылі батракі, здаваўся дзіўным гэты дом з калонамі, якія падпіраюць дах вестыбюля, з цудоўнай разьбой, выкананай рукамі дваравых сталяроў, з прыгожай аддзелкай фасада і ўнутраных пакояў.

— На тым ганку, — паказвае на асабняк былая батрачка, — не раз пралівалі мы слёзы, просячы міласці ў пана.

Яна перавяла руку ў бок, і мы ўбачылі ватагу вясылых дзяцей, якія гулялі ў лапту.

* * *

Калгас «Чырвоны Бераг» хутка залячыў раны вайны, падняў угору грамадскую гаспадарку, дабіўся шчаслівага, заможнага жыцця. Калектыў яго прадстаўляе сабой цесна згуртаваную сям'ю, кожны член якой душой і сэрцам хварэе за грамадскую справу, за інтарэсы калгаса, адданы яму і любіць яго. Узор адданасці, прыклад клопатаў аб развіцці і пажытках багацця калгаса яны бяруць са знатнай стаханавікі Яўгеніі Сцяпанаўны Яроцкай.

Несвіжскі раён,
Баранавіцкай вобласці.

Выканаем абавязацельства

Маё звязно арганізавана ў мінулым годзе. Праўленне калгаса дало нам дзве пары коней, адну пару быкоў, увесь неабходны сельскагаспадарчы інвентар. Усе члены майго звязна працавалі дружна.

Зімой мы пачалі рыхтавацца да ўраджаю гэтага года. Абмеркаваўшы ў звязне Пастанову лютаўскага Пленума ЦК ВКП(б) аб мерах уздыму сельскай гаспадаркі ў пасляваенныя гады, мы ўзялі абавязацельства — сабраць з кожнага гектара 21 цэнтнер ячменю, 22 цэнтнеры пшаніцы, 16 цэнтнераў аўса, 230 цэнтнераў бульбы. Для таго, каб засвоіць агра-тэхнічныя правілы апрацоўкі глебы, задзелкі насення, догляду псеваў, мы ўсю зіму

ўпарта вучыліся ў аграгуртку. Не цураліся мы і парадаў вопытных старых калгаснікаў. Усё, што магло палепшыць ураджай, мы імкнуліся прымяняць на сваім участку.

Агульная плошча ў нас 13 гектараў, з іх па чатыры гектары пшаніцы, ячменю, бульбы і адзін гектар аўса. Мы сабралі многа ўгнаенняў: попелу 25 цэнтнераў, курынага памёту 30 цэнтнераў; вывезлі гною пад бульбу 300 вазоў. Дадаткова сабралі попел і птушыны памёт для падкормкі ўсходаў.

Маё звязно своечасова пачало палявыя работы. Да 22 красавіка была закончана сяўба збожжавых, і мы прыступілі да пасадкі бульбы, а калі паявіліся ўсходы яравых і падышла

пара, мы правялі падкормку псеваў, потым прапалолі іх.

Наша звязно спаборнічае са звязном высокага ўраджаю Філоненка з калгаса «Новы шлях». Пачаўшы спаборніцтва, усе члены майго звязна працуюць выключна добра. Перавыконвалі нормы на ворыве і сяўбе комсамольцы Маня Зеланкоўская, Валодзя Кандраценка, Грыша Фешчанка.

— Мы прыкладзем усе сілы, каб выканаць узятая абавязацельства, заняць пяршыньства ў спаборніцтве, — гавораць яны.

Еўдакія БАУСУНОўСКАЯ,
звеннявая калгаса імя Розы Люксембург, Нараўлянскага раёна, Палескай вобласці.

Будучыя спецыялісты

М. ВЛАДЗІМІРАВА

Фото І. Шышко

Група № 11 на тэарэтычных занятках па фізіцы. Вядзе ўрок выкладчык І. М. Гаўрылкоў.

Як зачараваная, стаяла Елізавета Пятроўна Тарасюк ля друкарскай машыны і назірала за яе работай. Вось дзіва! Чысты белы ліст. Момент — і ён ужо надрукаваны. «Колькі такіх лістоў можна надрукаваць за гадзіну, за дзень — напэўна не злічыш», — думала яна. Але больш за ўсё захаплялася Елізавета Пятроўна не машынай, а тым, што на такой машыне пачынае працаваць яе дачка. Праз месяц—два закончыць яна тэрмін навучання ў вучылішчы і атрымае высокае званне машыніста. Мая Аля — машыніст. Як гэта добра! І фантазія ўносіць яе далей... Вось прыходзіць паштальён. Ён падае ёй газету, якая яшчэ пахне свежай фарбай. — Гэтую газету напэўна друкавала мая Аля, — з горадсцю

скажа маці. І сяброўцы сваёй пакажа: — Вось глядзі, Аліна работа! ...Ужо на другі дзень пасля вызвалення горада ад фашысцкіх захопнікаў мінчане атрымалі свежыя лістоўкі і газеты. Друкаваліся яны ў друкарні імя Сталіна. З прагай накінуліся на іх жыхары горада, засумаваўшы за перыяд фашысцкай няволі па друкаванаму большэвіцкаму слову.

Друкарня пачала работу, але не было бадай яшчэ такога прадпрыемства ў горадзе, якое адчувала б больш вострую патрэбу ў кадрах, як яна. Вось чаму рамесніцкае вучылішча паліграфістаў было створана ў ліпені 1944 года — літаральна праз некалькі дзён пасля вызвалення Мінска.

Першы выпуск у 100 чалавек быў датэрміновы. Праграму двух год навучання трэба было прайсці за год. Вельмі патрэбны былі наборшчыкі, друкары, пераплётчыкі. У мінулым годзе быў ужо другі, нармальны выпуск. Яшчэ 110 кваліфікаваных рабочых атрымала паліграфічная прамысловасць. А цяпер у вучылішчы зноў рыхтуюцца да выпуску.

Тут навучаецца 300 чалавек, з іх — палавіна дзяўчат. Усе яны прышлі сюды добраахвотнікамі. Сярод моладзі школа паліграфістаў карыстаецца вялікай папулярнасцю. У мінулым годзе на 150 вакантных месц было падана 450 заяў. лепшымі агітатарамі з'яўляюцца самі вучні. Амаль кожны прыводзіць сваіх сяброў, родных і ў адзін голас просіць залічыць іх на навучанне.

За два гады вучобы юнакі і дзяўчаты атрымліваюць сямігадовую адукацыю і добрую спецыяльнасць. З цяперашняга складу 150 чалавек будуць наборшчыкамі (частка з іх — лінацішнікамі), 100 — друкарамі і 50 — пераплётчыкамі.

Назавем толькі адну лічбу. Па бюджэту 1947 года вучылішча атрымлівае 2 мільёны рублёў. Гэта значыць, што на ўтрыманне кожнага вучня дзяржава адпускае каля 600 рублёў у месяц. Вучні атрымліваюць трохразовае сытнае харчаванне. Яны забяспечваюцца адзеннем і абуткам.

Майстры ў вучылішчы — высокакваліфікаваныя людзі. 46 год працуе на вытворчасці тав. Гімелштэйн. Усе веды і вопыт свой ён імкнецца перадаць будучым наборшчыкам. Тав. Сасіновіч у 1938 годзе сам скончыў фабрычна-завод-

скае вучылішча друкароў. Цяпер ён—адзін з лепшых майстраў. Яго група заваявала пераходны чырвоны сцяг. Прыемна і тое, што ўсе выкладчыкі па агульных дысцыплінах маюць вышэйшую адукацыю.

Сярод вучняў многа выдатнікаў. Лёля Буцько, Валя Санкевіч, Ліля Элькінд і другія вучацца на адны пяціркі. 9 чалавек з цяперашняга выпуску рыхтуюцца стаць памочнікамі майстраў. Гэта вучні, якія дабіліся за перыяд навучання найлепшых вынікаў. Пройдзе нямнога часу, і яны ўжо будуць навучаць другіх сваёй прафесіі.

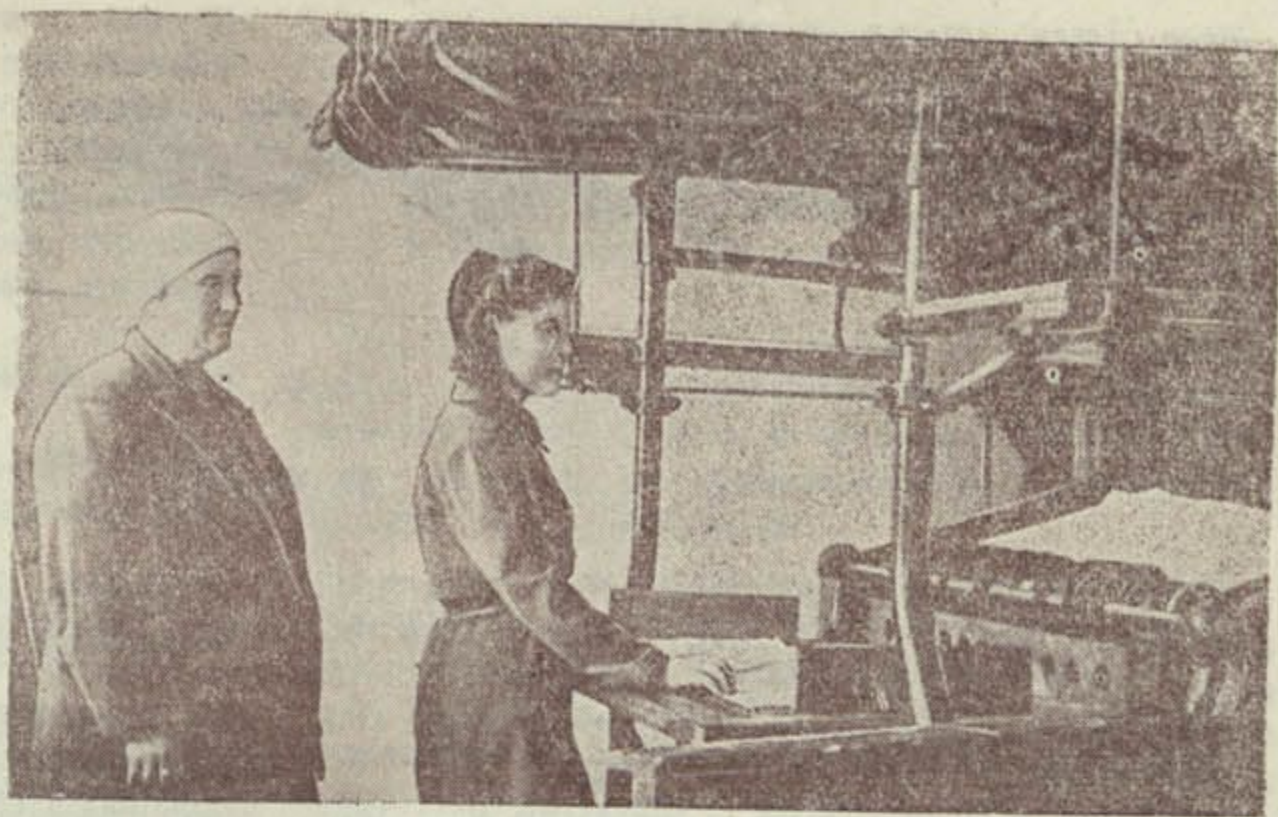
Тут добра арганізаван адпачынак вучняў. Рэбяты захапляюцца валеболам і фехтаваннем, шахматамі і балетам. Есць свае бібліятэка, працуе харавы, балетны, драматычны і іншыя гурткі. 40 лепшых фізкультурнікаў вучылішча рыхтуюцца цяпер да парада ў Маскве. Застрэльшчыкамі ўсіх лепшых пачынанняў і на вытворчасці, і ў вучобе, і на адпачынку з'яўляюцца комсамольцы. Іх у вучылішчы 170 чалавек.

— Мы не забываем пра сваіх выхаванцаў і пасля навучання,—расказвае дырэктар вучылішча Васіль Грыгоравіч Мацвеев.—Мы ўважліва сочым за іх работай на вытворчасці. Многія з іх, як Шаліма і Верамей, працуюць брыгадзірамі, многія з'яўляюцца высокакваліфікаванымі рабочымі. Ні друкарня імя Сталіна, ні іншыя друкарні за кадры нас не дакараюць. Гордасцю ўсіх з'яўляецца тое, што 12 выпускнікоў вучылішча працуюць у Маскве ў друкарні Акадэміі навук.

Вучылішча мае свой вытворчы план. Тут набіраюцца і друкуюцца складаныя формы, бланкі і іншыя работы. Выконваюць іх самі вучні. План першага квартала выканан на 154 процанты.

Ісціна пазнаецца ў параўнанні. Калі я знаёмілася з юнакамі і дзяўчатамі вучылішча, калі назірала за іх работай і слухала змястоўныя адказы на пытанні выкладчыкаў, мне ўспомнілася выдатнае апавяданне А. П. Чэхава «Ванька». Успомнілася не таму, што здаровыя і энергічныя юнакі і дзяўчаты, якія навучаюцца ў вучылішчы, у якой-небудзь ступені нагадваюць Ваньку Жукава. Не! Успомнілася іменна таму, што паміж іх становішчам вельмі вялікая розніца. Ванька Жукаў пісаў да дзеда:

«А ўчарась мне была вывалачка.

Елізавета Пятроўна Тарасюк назірае за работай дачкі Алі на друкарскай машыне.

Гаспадар вывалак мяне за валасы на двор і адказаў шпандырам за тое, што я качаў іхняе дзіця ў люльцы і зняпаку заснуў. А на тыдні гаспадыня загадала мне пачысціць селядзец, а я пачаў з хваста, а яна ўзяла селядзец і яго мордай пачала мяне ў хару тыкаць. Падмасцер'і нада мной насміхаюцца, пасылаюць у шынок за водкай і загадваюць красці ў гаспадароў агуркі, а гаспадар б'е, чым пападзе. А яды няма ніякай. Раніцой даюць хлеба, у абед кашы і к вечару таксама хлеба, а каб чаю ці баршчу, дык гаспадары самі трэскаюць. А спаць мне загадваюць у сенцах, а калі дзіця іхняе плача, я зусім не сплю, а качаю люльку. Мілы дзедзюшка, зрабі боскую ласку, за-

бяры мяне адсюль дамоў, на вёску, няма ніякай маёй магчымасці... Кланяюся табе ў ножкі і буду вечна бога маліць, забяры мяне адсюль, а то памру...»

Да рэвалюцыі сотні тысяч рэбят такіх-жа, як Ванька Жукаў, раней, чым атрымаць якую-небудзь прафесію, павінны былі перанесці ад гаспадароў пабоі і знявагу, быць на пабятушках у майстра, няньчыць па начах дзяцей гаспадара, жыць упрогаладзь.

Колькі было іх, такіх Ванек Жукавых, у старой царскай Расіі! І якое шчасце, што іх няма цяпер у Расіі савецкай, у краіне, якая па бацькоўску выхоўвае і пестуе сваю моладзь.

Каманда валебалістак рамесніцкага вучылішча.

ДЗ. ЮРЫН

Асенні вецер, нібы ганяючыся за нізка навіснымі аблакамі, то разрываў іх, то зноў злучаў у дзівосныя формы. Таполі, узняўшы ўгору свае аголеныя галінкі, бязмоўна накачваліся. Іх прыгожы, пажаўцеўшы летні ўбор шаласцеў пад нагамі пракожых.

Вера ішла не спяшаючыся, з цікавасцю паглядаючы ў бок гуляўшых дзяцей. Малыя з вясёлым крыкам куляліся ў кучы залацістых лісцяў. Вера і сама-б не прэч навазіцца з дзецьмі, вась таксама пакуляцца, але яе восемнаццаць год не дазвалялі гэтага. Глянуўшы мелькам на гадзіннік, яна паскорыла крок.

Ужо вечарэла, калі Вера Мірава прышла на завод. Пасля сігналу яна ўважліва правярыла на табельных дошках нумары і пачала свой звычайны абход рабочых месц. У цэху, ярка асветленым электрычным святлом, адчувалася працоўнае напружанне. У шуме працуючых станкоў яна адрознівала «басы», «цены» і «альты». Ля станка знатнай фрэзершчыцы Ніны Гуравай Вера спынілася і з нескрываемай цікавасцю глядзела, як фрэз, уразваючыся ў чыгун, хутка мяняў яго форму. Дзяўчына ледзь прыкметнымі рухамі кіравала станком. Гэта было цікава і прывабліва. Веры спадабаўся гэты станок. Часам яна нават уяўляла сябе працуючай за такім-жа станком. Ніна, змяніўшы дэталі і ўключыўшы рабочы ход, з усмешкай звярнулася да табельшчыцы:

— Што, падабаецца?

Крыху збянтэжыўшыся, Вера кінула галавой у знак згоды і пайшла далей па цэху.

З-за суседняга станка наеўстрач Веры вышаў начальнік змены, парторг цэха Віктар Сяргеевіч. Яго крыху прыжмураны позірк гаварыў аб добрым, але цвёрдым характары. Заўважыўшы Веру, ён з напуканай сур'ёзнасцю звярнуўся да дзяўчыны:

— Ну, камандзір, абышла «фронт»? Усё ў парадку, усё на сваіх месцах?

— Усё, Віктар Сяргеевіч, усё на месцах, — адпартавала Вера.

— Э, дзяўчынка, не заўважыла ты, што месцы вась і не ўсе заняты, — заклапочана сказаў начальнік змены, выціраючы крыху ўспацеўшы лоб. — Зборшчыкі штодзенна прыстаюць: «давай дэталі», а ў нас іх нехапае, рабочых малавата, станкі не поўнасцю загрузаны. Трэба падумаць, дачка, — сказаў Віктар Сяргеевіч і сваёй дробнай, мітуслівай паходжай закрочыў кудысьці ўглыб цэха.

Вера моўчкі выслухала начальніка змены. Вяртаючыся ў кантору, яна падумала: «а што, калі і на самой справе напрасіцца ў цэх, да станка».

У цэхавай канторы, апрача Люды і нарадчыцы Тамары, нікога не было. Заклапочаная Вера села за складанне чарговай зводкі па табелю. У рабоце час ішоў непрыкметна. Пасля абедзенага перапынку Вера, дапамагаючы Тамары сартыраваць нарады, рашыла падзяліцца з ёю сваім планам:

— Хачу перайсці працаваць на станок, — сказала яна ёй.

Тамара нільна глянула на падругу. секунду падумала і сказала:

— Справа падрэнная, раз жадаеце ёсць, чаму не перайсці.

У размову ўмяшалася Люда, якая да гэтага ўважліва прыслухоўвалася да размовы падруг.

— Яшчэ што прыдумаеш! Вельмі табе гэта патрэбна! Што, тут дрэнна? Рукі вечна будуць брудныя, мазалі век не выведзеш. Ды і не бачу вялікай патрэбы пераходзіць табе ў цэх — атрымліваеш ты тут не так ужо мала...

Вера рэзка абарвала Люду:

— Ты, Люда, думаеш па-свойму, а я па-свойму. Да станка пайду не дзеля заробтку. Там рабочых нехапае, а мы з табой тут у канторы адседжваемся. Ты, вась, хіба не магла-б выконваць і сваю і маю работу?

— Ну, не, мне сваёй хапае. А ты думаеш навучыцца працаваць на станку лёгка і хутка? Месяцы будзеш хадзіць вучаніцай. Вась ужо мне перспектыва! — з насмешкай сказала Люда.

«І на самой справе, навучыцца працаваць на фрэзе, відаць, нялёгка», — падумала Вера і моўчкі вышла з канторы. Потым яна зноў пайшла да станка, за якім працавала Ніна, доўга, уважліва назіралі за лоўкімі рухамі дзяўчыны, і цвёрда рашыла, што станок гэты асвоіць.

Працоўны дзень скончыўся. Вяртаючыся па цёмных, бязлюдных вуліцах, Вера думала:

«Не, Люда не права. Хіба можна параўнаць работу табельшчыцы з работай на станку? Там ты ствараеш якуюсьці каштоўнасць. З дэталю, якія я буду рабіць, збіруць машыны. Мазалі натрэш? Хіба мазалі на руках ганьба! Па мазалях каты называлі парызскіх комунараў; значыць, гэта — не ганьба, а гордасць!»

Машыны цікавілі Веру яшчэ на школьнай парце. Яна марыла стаць інжынерам-механікам. Цяпер, бываючы ля машын, у яе прачнулася ранейшае жадаеце, яно і ўзмацніла яе імкненне перайсці працаваць на станок. Але хто-ж заменіць яе ля табельнай дошкі? Надзея была на Люду, але яна адмовілася. Напрасіць Тамару? Не, ёй будзе цяжка — у яе малое дзіця.

Прагнуўшыся на другі дзень, Вера ўсё-ж рашыла пайсці да Тамары. Жыла яна недалёка, і праз некалькі хвілін Вера ўжо стукала ў калітку маленькага доміка.

Тамара, ціха напываючы нейкі знаёмы матыў, вазілася ля пліты. Пыхцеў малы, прабуючы абыйсці вакол стула. З уласцівай маладой мацеры гордасцю Тамара пахваліла свайго паршынца, потым, пасадзіўшы падругу, загаварыла сур'ёзна:

— Не перадумала свой намер? А Люда-ж адмовілася замяніць цябе.

— Не, не перадумала, — рапуча заявіла Вера. — Можа ты, Тома, возьмеш і маю работу, — асцярожна спытала Вера.

— Я ўжо аб гэтым думала. Толькі трэба дагаварыцца, каб майстры самі правіралі людзей на рабочих месцах.

Вера не зусім спадзявалася, што Тамара яе выпрычыць, і ад нечаканасці, ад радасці заўсёды ціхая і сур'ёзная, як дзіўчынка, заскакала, абдымаючы і падлючы падругу.

— Што-ж тут асаблівага, — гаварыла Тамара, — твая работа на табелі не такая ўжо вялікая. Толькі з Віктарам Сяргеевічам патаварыць трэба. А вось і сам ён лёгка на ўспамін — па вадзі ідзе. Давай запросім яго сюды, — запрапанавала Тамара і, адчыніўшы акно крыкнула: — Віктар Сяргеевіч, на хвілінку да нас, па вельмі важнай справе!

Было чуваць, як у сеньях гучна зазвінелі вёдры, і ў пакой увайшоў начальнік змены, сусед па вуліцы Віктар Сяргеевіч.

— А, і Вера тут. Добры дзень дзяўчаты! Якая-ж у вас важная справа завялася?

— Садзіцеся, Віктар Сяргеевіч, — сказала Тамара, прысунуўшы стул, і крыху збынтэжана выказала сутнасць справы. Віктар Сяргеевіч слухаў уважліва. Вера сядзела, затаяўшы дыханне, — а што, калі адмовіць? Але твар Віктара Сяргеевіча асвятліўся шырокай, добрай усмешкай, і ён крыху ўсхвалявана сказаў:

— Працую каля поўвека, многа спраў усякіх зрабіў, а такога прыдумаць не мог. Абганяе, абганяе моладзь. Прыдумалі вы, дзяўчаты, вельмі добра. Галоўнае — проста. Тут не ў тым сіла, што Вера стане за станок, — сіла ў тым, што ў нас такіх, як Вера, многа. Хто-ж з вас гэта прыдумаў?

— Вера, — кінула ў яе бок Тамара.

— Не, мы разам, Віктар Сяргеевіч, — засупярэчыла Вера.

— Гэтае пытанне, дзяўчаты, трэба будзе сёння-ж наставіць на комсамольскім сходзе, — сказаў Віктар

Сяргеевіч, і, звярнуўшыся да малога, дадаў: расці хутчэй і на навучанне да мяне прыходзь.

... Вера знаёміла Тамару са сваёй работай. Расказаўшы ёй парадак выдання табеля, дадала:

— Калі што забудзеш — пакліч, я буду недалёка.

— Тут і забываць то няма чаго, сама табельшчыцай была.

Люда ўвесь час была не ў настроі. Моўчкі, з раздражненнем яна шчоўкала костачкамі шчотаў. З заводакі-раўніцтва прынеслі загад аб пераводзе Веры Міравай у пэх, да станка, на перакваліфікацыю, з захаваннем зарплаты на час навучання.

Калі Вера стала ля станка, Ніна Гурава сказала: сёння пакуль глядзі, запамінай, а заўтра буду паказваць. Спытанне прыгатуй, трэба будзе запісваць.

— Ну, «табельшчыца ў адстаўцы», пачынаем курс навучання, навучышыся — выведзем у званне! — крыкнуў нахаду Віктар Сяргеевіч.

Марозным снежаньскім вечарам Вера з Тамарай ішлі з завода. Лёгка марозец пашчыпваў шчокі. Дыхалася лёгка і свабодна.

— Здала? — пасля кароткага маўчання спытала Тамара.

— Так, на чацверты разрад, — з гордасцю адказала Вера.

— Назад, у табельшчыцы не хочаш?

— Што ты, Тамара! Хіба можна параўнаць маю работу цяпер з ранейшай.

За спіной дзяўчат пачуліся чысці крокі, а потым знаёмы голас Віктара Сяргеевіча.

— Каб пачакаць старога, дык не-ж! А ў мяне навіны, — інтрыгуючы дадаў ён. Дзяўчаты спыніліся і, прыстаючы да начальніка змены, наперабой пыталі, якія навіны.

— Ды пачакайце вы, стракозы, — дайце старому дух перавесці.

— Ды які-ж вы «стары», — засмяяліся дзяўчаты, беручы Віктара Сяргеевіча падрукі.

— Вось-бы гадкоў дваццаць каму-небудзь збыць, і грошай не ўзяў-бы, так, у падарунак аддаў-бы, жартаваў ён. — А навіны вось якія: першая — пэх наш сёння закончыў свой план на 6 дзён раней тэрміну; другая — Віктар Сяргеевіч хітравата паглядзеў на Веру — Вера наша сёння выканала дзве нормы; трэцяя — Люда Фатава і яшчэ 11 чалавек падалі заявы з просьбай перавесці іх на станок; чацвертая — я вельмі рад першым тром і таму запрашаю вас сёння ў кіно. Усе дружна засмяяліся і, паціскаючы адзін другога рукі, разышліся кожны ў свой бок.

Аб гROME і маланцы

А. ЕЗУБЧЫК

Кожны з нас не раз бачыў велічную з'яву навалніцы, часам любавалася ёю. Але часта пасля навалніцы мы даведваемся аб няшчасці, якое яна прычыніла: то лівень утварыў спусташэнні, то град пабіў павесы, то маланка запаліла дом або лес, то афярай яе стаў чалавек.

З'ява навалніцы міжвольна выклікае ў нас страх. У старажытныя часы, калі чалавек не ведаў прычыны навалніцы, не ведаў іх прыроды, то як і ўсёму незразумеламу, ім прыпісвалася звышнатуральнае «бажэстvenaе» паходжанне.

Доўгі час аб прыродзе навалніцы людзі нічога не ведалі, паколькі нічога не ведалі аб электрычнасці. У першай палавіне XVIII стагоддзя асцярожна выказвалася думка аб тым, што маленькая электрычная іскра, якая атрымліваецца пры церці шкла, і трэск яе — аднолькавы па прыродзе са з'явамі гому і маланкі.

Пасля гэтага быў праведзен рад вопытаў многімі вучонымі: рускімі акадэмікамі Рыхманам і Ламаносавым, амерыканскім вучоным Франклінам і французскім вучоным Далібора. У выніку гэтых вопытаў была даказана электрычная прырода маланкі.

Што-ж мы ў сучасны момант ведаем аб навалніцах і з'явах, звязаных з імі? Назіраючы за развіццём навалніцы, асабліва ў летні час, мы бачым, што для яе з'яўлення характэрным паяўленне на небе магутных, так званых навалнічных воблакаў. У гэтых аблаках накапляецца велізарная колькасць вадзі, якая з іх выпадае ў выглядзе дажджу або, часам, граду; адначасова ў навалнічных аблаках бываюць вялікія электрычныя зарады, што прыводзяць да ўтварэння маланак і суправаджаючага іх гому.

Як утвараюцца навалнічныя воблакі? Як у іх атрымліваюцца электрычныя зарады, град і дождж?

У атмасферы заўсёды ёсць вадзяныя пары. Яны пападаюць у яе пры выпарэнні вадзі з паверхні мораў, рэк, азёр, снегу, раслін і г. д. Узнікаючыся ўгору, пары пачынаюць згущацца і паступова ператвараюцца ў воблакі. На вышыні прыблізна 6 кілометраў, дзе тэмпература ў атмасферы ўжо ніжэй нуля, вадзяныя пары, згущаючыся, утвараюць ледзяныя крышталы. Уся вяршыня воблака пакрываецца лёдам. Унізе-ж воблака пачынае выпадаць дождж, і яно часам праразаецца маланкамі, г. зн. навалніца пачалася.

Яшчэ ў мінулым стагоддзі было ўстаноўлена, што кроплі дажджу, сняжынкі і інш. асадкі заўсёды нясуць у сабе электрычныя зарады. Гэтыя зарады бываюць як станоўчыя, так і адмоўныя. У той-жа час на зямной паверхні таксама з'яўляюцца вялікія зарады. Адмоўныя электрычныя зарады заўсёды імкнуцца злучыцца са станоўчымі. Таму паміж асобнымі часткамі воблака, а таксама паміж аблакамі і зямной паверхняй

пачынаюць дзейнічаць электрычныя сілы, якія імкнуцца пракласці праз паветра шлях для злучэння зарадаў. Злучэнне гэтых зарадаў, прадстаўляючых электрычную іскру велізарных размераў, мы назіраем у выглядзе маланкі.

Звычайна маланка суправаджаецца гомом, але бываюць маланкі і без гому.

Ад чаго бывае гром і яго раскаты? Пры развіцці маланкі канал, па якому яна рухаецца, запаўняецца аднаіменна заражанымі часткамі электрычнасці, якія адштурхоўваюцца адна ад другой, вельмі расшыраюць яго сценкі, у момант-жа працякання па каналу моцнага электрычнага току, які ўтварае маланку, паветра ўнутры канала імкнецца расшырыцца яшчэ мацней, паколькі яно пры гэтым разгравецца да велізарнай тэмпературы — у 10—15 тысяч градусаў. У выніку ўнутры канала развіваецца ціск у некалькі тысяч атмасфер, якія, як толькі адбудзецца маланка, адразу-ж знішчаюцца. Пры гэтым утвараюцца так званыя ўзрывы хвалі. Гэтыя хвалі-хістанні паветра мы і ўспрымаем як гром. Пры блізкіх да нас маланках мы назіраем кароткія раскаты гому, падобныя на трэск, прычым асабліва характэрны гук, калі маланка ўдарае ў зямлю; тады мы чуем гул, падобны на гарматны выстрал. Калі-ж хвалі ідуць ад разрадаў, якія адбываюцца на значнай адлегласці, да нас будуць даходзіць узрывы хвалі.

Маланка і гром узнікаюць адначасова, але мы чуем гром звычайна праз некалькі секунд пасля таго, як блісне маланка. Тлумачыцца гэта тым, што святло распаўсюджваецца імгненна, а гук — з хуткасцю каля 330 метраў у секунду. Гром звычайна чуваць на адлегласці 15—20 кілометраў.

Дзеянні маланкі розныя. Яна параждае людзей, што часта канчаецца смерцю. Пацярпеўшым ад удару маланкі трэба прымяняць штучнае дыханне; калі паражэнне чалавека адбылося ў памяшканні, то яго трэба як мага хутчэй вынесці на свежае паветра і пастарацца выклікаць дыханне.

Калі маланка ўдарае ў зямлю і пабудовы, то ўтварае механічныя разбурэнні і пажары. Найбольш частыя пажары ад маланкі здараюцца ў сельскіх мясцовасцях.

Прычына ўзнікнення пажараў яскравая. Разрад навалніцы на сваім шляху награве прадметы таксама, як і электрычны ток нашы награвальныя прыборы. Калі маланка праходзіць міма жалезных і сталёвых прадметаў, то многія з іх пасля гэтага становяцца магнітнымі.

Дзеянне навалнічных разрадаў і, перш за ўсё, прамыя ўдары маланкі здаюцца накіроўвалі думку чалавека на вышуканне мер засцярогі ад іх. У старажытнасці егіпцяне ахоўвалі свае храмы ад маланкі шляхам уста-

наўлення вакол іх высокіх мачт. Яны з'явіліся правобразам маланка-адводаў.

У сучасны момант пытанне аб маланкаадводах распрацавана ў дасканаласці. Асноўнай задачай яго з'яўляецца — перахваліць зарад маланкі і адвесці ў зямлю па загадзя падрыхтаванаму бяспечнаму для будынка шляху.

Найбольш распаўсюджанай формай з'яўляюцца так званыя стрыжнявыя маланкаадводы. Яны складаюцца з металічнага стрыжня, устаноўленага на будынку так, каб яго верхні канец быў значна вышэй за ўсе выступы будынка, і змацаванага са стрыжнем тоўстага правадніка, ніжні канец якога павінен быць надзейна злучан з зямлёю. Стрыжань звычайна робіцца з чырвонай медзі; верхні канец яго або завастрэецца, або на ім робіцца рад астрыёў, накіраваных у розныя бакі. Праваднік, які злучае стрыжань з зямлёй, павінен быць дастаткова тоўстым, каб пры праходжанні току маланкі ён не вельмі награвалася. Звычайна яго робяць з суцэльных металічных стрыжняў, моцна злучаных паміж сабой.

Асабліва сур'ёзную ўвагу трэба звяртаць на злучэнне маланкаадводу з зямлёй. Для гэтага лепш за ўсё апусціць канец проваду ў калодзеж, які мае многа вадзі. Калі гэтага няма, то трэба выкапаць яму такой глыбіні, каб дасягнуць вільготных пластоў глебы, і на дне гэтай ямы закапаць у гарызантальным палажэнні вялікага размеру медную пласцінку, да якой і далучыць канец проваду.

МЕРЫ ЗАСЦЯРОГІ У ЧАСЕ НАВАЛЬНІЦЫ

Пры набліжэнні навалніцы трэба, перш за ўсё, зачыніць вокны, дзверы і дымавыя трубы, зазямліць антэны радыёпрыёмнікаў. У часе навалніцы нельга размаўляць па тэлефону і наогул знаходзіцца блізка да правадоў і інш. металічных рэчаў, а таксама трымаць у руках металічныя прадметы; трэба знаходзіцца падалей ад акон і дзвярэй.

Калі навалніца засцігне на вуліцы або ў адкрытым полі, нельга падыходзіць блізка да маланкаадводаў або металічных мачтаў, рашотак, слупоў, а таксама да адзінока стаячых дрэў. Нельга хавацца і ў адзінока стаячых хлявах, стагах сена, копнах снапоў, асабліва, калі яны стаяць на ўзвышшы.

Небяспечна ў часе навалніцы знаходзіцца на ўзвышшы, а таксама хутка ісці або бегчы. Лепш за ўсё ў такіх выпадках сесці ці легчы на зямлю ў якой-небудзь невялікай углыбіне, або паблізу вялікіх каменяў; яшчэ лепш выбраць для гэтага месца на адлегласці ў 8—10 метраў ад дрэў або пасярэдзіне паміж двума дрэвамі, на адлегласці 15—25 метраў адно ад другога.

„ВЕЩЕР З ПОЎДНЯ“

Раман Э. ГРЫНА

Нядаўна вышаў з друку раман Эльмара Грына «Вещер з поўдня». У гэтым рамане расказваецца аб жыцці фінскага сялянства. Апаўданне вядзецца ад асобы бяднага селяніна Эйнары.

Эйнары — былы батрак. Дваццаць год працаваў ён на свайго гаспадара і, урэшце, дачакаўся вялікага «шчасця»: набыў маленькі домік. Домік гэты стаіць на каменным бугры. Зямлю на градкі прыйшлося цягаць на ўласных плячах. Сонца ніколі не заглядае на бугор. І за гэтае «багацце» Эйнары павінен усё сваё жыццё адпрацаваць свайму гаспадару.

Але Эйнары не траціць надзеі — ён марыць аб сапраўднай зямлі, якую набудзе ў сваю поўную ўласнасць. Эйнары не разумее, хто яго воўрагі, і верыць тым, хто гаворыць, што ўсе беды ідуць ад Расіі, што неаходна знішчыць Расію.

Эйнары асуджае свайго малодшага брата Вілхо за тое, што той занадта многа гаворыць аб цяжкім становішчы працоўных у Фінляндыі. «Пусты чалавек» Вілхо, на думцы Эйнары.

1939 г. Пачынаецца вайна Фінляндыі з Расіяй. Эйнары прыходзіцца часта размаўляць з сынам гаспадара малочнага завода Эльясам. Эльяс — фашыст, і ён яшчэ і яшчэ раз убівае ў галаву Эйнары, што ў вайне вінаваты рускія, што трэба знішчаць рускіх. Эйнары верыць Эльясу. Але ўсё часцей ён бачыць, што мары аб ўласнай зямлі вельмі далёкія ад сапраўднасці. Цяжка жыць. Пачалася новая вайна з Савецкім Саюзам. У яго краіне паявіліся новыя гаспадары — немцы. Шмат народу пайшло на фронт. Эйнары працуе за двах і зарабляе цэлых дваццаць пяць марак у дзень. Можна ўдасца набыць карову? Гэтая думка не пакідае Эйнары, і ён працуе, не шкадуючы сіл, каб атрымаць лішнюю марку.

Але вайна паглынае ўсё больш і больш народу, і Эйнары таксама прызван у армію і адпраўлен на фронт.

На вайне, у акопах, Эйнары пачынае разумець праўду, ён пачынае разумець тую бездань, якая ляжыць паміж яго гаспадаром Куркімякі і ім, бедняком.

Рускія пачалі наступленне. Танкі паўзлі на Эйнары, і нельга было ад іх схавацца. «Навошта гэта ўсё?» — напружана думаў ён. Яго ахапіў страх. І Эйнары ўцякае ў лес, далей ад вайны — ён не хоча забіваць рускіх!

Праз некаторы час яго разам з іншымі дэзертырамі з фінскай арміі злавілі і змясцілі ў канцэнтрацыйны

лагер. Тут даведаўся Эйнары аб сканчэнні вайны. Зняволеныя толькі і гавораць аб Расіі. Яны вераць, што Расія прымусіць фінскі ўрад выпусціць іх з лагера, бо яны-ж на справе даказалі, што былі супроць вайны.

Эйнары яшчэ супярэчыць сваім таварышам, ён яшчэ не пазбавіўся ад уплыву тых, каму верыў усё сваё жыццё. Але ўжо ў душы яго пачаўся пералом.

Аднойчы, працуючы на разгрузцы дроў, зняволеныя ўбачылі эшалон з былымі ваеннапалоннымі рускімі, якія ад'язджалі на радзіму. Рускія разгаварыліся з фінамі і падзяліліся з імі сваім хлебам і папяросамі.

«Адалі нам, сваім ворагам, якія душылі, білі і марылі іх голадам у нашых лагерах», — думае Эйнары. Дык вось яны якія, рускія! А гэта-ж пра іх гаварыў некалі пан Куркімякі, што яны здэкваюцца над палоннымі фінамі, адразаюць у іх рукі і ногі... Не можа быць! Эйнары ўбачыў, што ўсё гэта хлусня.

Многа думае Эйнары пасля сустрэчы з рускімі. Зусім іншым чалавекам вяртаецца ён дадому.

Дома нічога не змянілася. Каменны бугор дачакаўся свайго «гаспадара». Толькі пану Куркімякі вайна прынесла прыбытак: ён будзе млын і малочны завод. Праўда, і Эйнары «разбагацеў». Тры гады капіла яго жонка Эльза грошы — салдацкі заробтак. Купілі карову. Але што далей? Зямлі-ж усёроўна няма. Няма месца бедняку ў яго краіне Суомі (так называюць фіны сваю радзіму).

Зразумеў, нарэшце, Эйнары, што праў быў яго брат Вілхо.

І калі фашыст Эльяс просіць расказаць аб тым, колькі рускіх забіў Эйнары і як ён біў іх, Эйнары моцна збівае Эльяса.

Эйнары стаў чалавекам. Ён адчувае, што нічым не горш за свайго гаспадара Куркімякі. І калі Куркімякі звяртаецца да Эйнары з прапановай купіць 5 гектараў зямлі, Эйнары адмаўляецца. «Я сам вазьму яе, калі будзе патрэбна», — гаворыць ён.

У рамане ярка паказана, як змянілася жыццё ва ўсім свеце пасля вайны. Грын паказаў, што працоўныя Фінляндыі не жадаюць жыць па-старому, што яны з надзеяй глядзяць на поўдзень, на вялікі Савецкі Саюз, адкуль дзьме вецер, што нясе новае жыццё.

С. ЦЛАФ.

Як гатаваць страву, каб захаваць у ёй вітаміны

У прадуктах харчавання, асабліва ў садавіне і гародніне, знаходзяцца асобныя вяшчэствы — вітаміны, якія вельмі неабходны для жыцця чалавека. Вітаміны — вяшчэствы малаўстойлівыя і пры няумелай кулінарнай апрацоўцы іх часта знікаюць.

Пры захаванні гародніны і садавіны колькасць вітамінаў змяняецца, таму лепш ужываць іх у свежым выглядзе.

Гародніну трэба мыць хутка, паколькі некаторыя вітаміны (асабліва вітамін С) раствараюцца ў вадзе і могуць перайсці ў прамыўныя воды.

Гародніну і садавіну трэба ачышчаць таксама хутка, таму што кісларод паветра спрыяе разбурэнню вітамінаў, асабліва ў ачышчанай гародніне.

Часта гаспадыні кладуць ачышчаную гародніну ў халодную вадку, і яна ляжыць у ёй доўгі час. Рэкамендуецца ўнікаць гэтага, бо частка вітамінаў растворяецца ў вадзе або нават зусім знікне. Ачышчаную гародніну трэба адразу-ж падвергнуць кулінарнай апрацоўцы — гатаваць, тушыць або смажыць.

Ачышчаную і прамытую гародніну трэба адразу палажыць у кіпячую вадку. Такім чынам мы дасягнем змяшэння страт вітамінаў.

Каструлі ў часе варкі павінны быць шчыльна закрыты. Гатаваць лепш на невялікім агні, не дапускаючы бурнага кіпення.

Трэба памятаць, што вада, у якой гатуецца гародніна, таксама мае вітаміны. Яе выліваць не патрэбна,

а лепш скарыстаць для гатавання іншых страў (супаў і да т. п.).

Доўгае гатаванне стравы спрыяе разбурэнню вітамінаў. Трэба гатаваць столькі, каб прадукты разварыліся.

Захоўванне готовых страў у цёплай печы або на цёплай пліце некалькі гадзін і затым іх паўторнае разагрэванне дрэнна адбіваецца на захоўнасці вітамінаў у страве.

Многія вітаміны (асабліва вітамін С) лепш захоўваюцца ў кіслых стравах. Прыбаўленне да страў воцатнай ці лімоннай кіслоты спрыяе захаванню вітаміна С у страве.

Цяпер, у летні час, трэба імкнуцца ўвесці больш зелені ў страву, часцей рабіць розныя салаты, вінегрэты з сырой гародніны.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Карла Маркса, будынак ЦК КП(б) Беларусі. Тэлефон — 93—9—42.

Заказ № 221

Друк. арк. 3.

Падпісана да друку 10/VI 1947 г.

АТ 0 128

Мінск, друкарня імя Сталіна, Пушкіна, 55.

Тыраж 10.000 экз.

ЦАНА НУМАРА 1р. 50 к.

На птушкарне саўгаса «Чырвоны звязда», Баранавіцкай вобласці.

Фота А. Дзгалава.

Журнал «Работніца і крэстьянка» на беларусеком языке.